Raama tü kogu

Toimetus ja talitus:
Tallinn. Pikk 2

Kodune telefonikeskjaam 428-83

Tellimiste ja kuulutuste vastuvõtt Rataskaevu tn. 2, telefon 451-87.

Tarvitamata käsikirju ei säilitata

Toimetuse kõnetunnid k. 13—14

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 penni

Ilmub kuus korda nädalas

Tellimishind kuus kodumaale 2.60 rmk.; välismaale 3.40 rmk.
Aadressi muutmine 20 penni
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja postiagentuurid

Talitus avatud k. 8—15
laupäeval 8—13

Nr. 215 (IV aastakäik)

Reedel, 15. septembril 1944

Tänast lehte 4 lk.

ABIVALMIS KÄSI

Vähe on sellest, kui keegi enesele rusikaga vastu rindu lööb ja hüüab, et tema on eestlane, — kui ta seda ei näita oma tegudes. Vastupidi. See, kes ei praali ja vastu rindu ei löö, kuid oma tegudega oma rahva ja rahvuskaaslaste suhtes talitab nii, nagu ta tahab, et talitataks tema suhtes, on suurem ja parem eestlane kui too, kellel jutt rahvuslusest on alatiselt ainult keele peal.

Meie oleme praegusel ajal nii võitluses kui ka töös näidanud, et meie mehed suudavad mitte üksnes oma jõudlusega, vaid isegi oma elu panusega oma rahva heaks kõige suuremad ohvrid välja panna.

Kuid rahvuslus ei tähenda mitte ainult omaenese heade omaduste nägemist, oma rahva kiitmist, vaid meie peame ka selge silmaga ja julgelt näkku vaatama neile vigadele ja puudustele, mis esinevad meil enestel, ehkki neid ei tarvitsegi esineda kuigi suures ulatuses. Me peame aga silmas pidama seda, et igal vähimal kui veal võivad eriolukordades olla suured tagajärjed.

Meie teame väga erinevaid nähtusi praeguste evakueerimiste alalt. Teame, et väga mitmesugust laadi on linnainimeste vastuvõtt maal.

Samuti ka see, et väga erinevad on need inimesed, kes on vastu võtnud põgenikke enamlaste vallutatud aladelt.

Mitmed talumehed on kõik oma eluruumid kui ka kõrvalehitused täitnud põgenikkudega, kinnitades, et niikaua kui on talus veel tükk leiba, saavad seda ka teised, abivajajad.

Kuid see ilus pilt ei ole mitte ilma mõradeta.

Hiljuti avaldas Viljandi maavanem Sassian üleskutse, kus ta väga selgesõnaliselt ja otseselt välja ütles, et isegi Viljandimaa valdades on esinenud juhtumeid, et Viljandimaa mehed ei ole igal pool osutanud sõjapõgenikele seda vastutulelikkust ja abivalmidust, mida meie kõik ootaksime.

Viljandi maavanem on siin ütelnud välja väga tõsised sõnad. Meie peame neid seda enam silmas pidama, et Viljandimaa on meie silmis oma jõukuse ja ettevõtlikkuse poolest mitmeti Eesti tuumik-maakond — vana Sakalamaa pärimuste kandja ja on Eesti avalikus ja rahvuslikus elus alati annud eestvõitlejaid.

Kui nüüd Viljandi maavanem, kes ise on pärit samast maakonnast ja tunneb oma inimesi, peab tõsiseid sõnu avaldama, siis on küll seal midagi, millele peame tõsiselt mõtlema ka meie.

Viljandimaal on praegu üks või teine vald sõjast ohustatud. Vene kommunistid püüavad sisse raiuda just ka sealses suunas. Meie tahame küll loota, et see hädaoht möödub, kuid iga mees ja naine peab seal mõtlema, et see olukord, milles nüüd on üks või teine sõjapõgenik, on sama olukord, millesse ta ise võib sattuda, kus ka tema peab teiste juurest varju ja abi otsima. Siis, kui ta ise on teistele tõesti abi näidanud, on tal ka sisemine õigus sedasama abi teistelt saada ja koguni nõuda. Vastupidi aga, kui ta ei ole teisi aidanud, ei või ta sisemise veendumuse järgi mitte edaspidi teistelt abi oodata.

See on see talionni-seadus, mis ütleb, et juba iga inimese eluea kestel kõik ta teod korduvad tema vastu, nagu kivi, mis on üles visatud, langeb alati tagasi.

Mitte väga palju aega tagasi oli ajakirjandus sunnitud üles võtma küsimuse käitumisest invaliididega, kuna mõned ametialased teenistujad ei arvestanud nende erilist seisundit.

Neist meestest, kes vabatahtlikena läksid esimestena rindele, on mitmed tagasi tulnud rikutud tervisega, teised kaotanud kehaliikmed. Kui need mehed tagasi tulevad, siis nende käest küsitakse vahest erilise enamteadva näoga: „Milleks te sinna läksite?"

Küsija ei saa aru, et tema enese eest on võideldud ja et tema heaks on need inimesed oma elu ja tervise kaalule pannud.

Nendel juhtumitel ei pea meie mitte küsima, milleks ta seda tegi, vaid peame tänulikud olema, et ta seda tegi. Vähe on aga, kui näitame seda tänu lillede annetamisega või ilusate sõnadega. Seda tänu peame näitama kõik igal sammul.

Seda tänu avaldame maksimaalse tööpanusega, ilma et sellele tänusilti külge riputaksime.

Praegusel ajal ei ole ju mitte tähtis, kas mõnele noorele plikale trammis tööst väsinud mees hakkab kohta pakkuma või mitte. Kuid tähtis on, kui aidatakse ema väikese lapsega või vanainimest, kes ei suuda kõige paremini enese eest hoolitseda.

Eestis on tavaks saanud mulgi iseloomuomaduste all mõista tema iseteadvust, tema uhkust ja tema rikkust, millest ta igal ajal võib midagi anda ka teistele.

See mulgi uhkus ärgu tähendagu seda, et ma oleksin uhke sellele, mis mul on, vaid sellele, mis ma saan teisele anda.

Ja kui mul ei ole teisele anda tükki leiba või lonksu vettki, siis peab igal eestlasel olema üks asi, mida ta alati uhkusega teisele ulatab ja millest ta kunagi vaeseks ei jää.

See on abivalmis käsi.

Ei ole kunagi vaene see inimene, kellel on abivalmis käsi.

Sest tal on alati teisele midagi ulatada.

Juh. L.

Uus suurrünnak Eupeni ruumis

Eestis nurjusid enamlaste rünnakud. — Soomes püüdis vaenlane jälle takistada Saksa vägede eemaldumisliikumisi

Ägedaid tänavavõitlusi Varssavi eeslinnas Pragas

Führeri peakorterist, 14. septembril.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Läänes ajasid meie väed nurja inglaste rünnakud Dunkerque'ist lõuna pool ja Bruggest ning Gentist põhja pool. Vaenlase sillapead üle Alberti ja Maas-Schelde kanali likvideeriti vasturünnakuga või suruti koomale.

Maastrichti ja Saksamaa piiri vahel Eupeni ruumis osutasid meie väed ameeriklaste suurrünnakule vihast vastupanu. Aachenist edela poole suunatud vasturünnak paiskas vaenlase jälle tagasi. Neis võitlustes hävitati suurem arv vaenlase tanke ja rünnakusuurtükke.

Ka Põhja-Luksemburgis ja Metzi sillapea põhjaosas olid meie vasturünnakud edukad. Mõlemal pool Nancy'd on vaenlane tugevate jõududega üle Moseli edasitungil ida poole. Nancy'st kagu pool ta peatati võitlustes Meurthe'i ääres ja Luneville'i lõunaserval. Igast küljest rünnatud Neufchâteau' garnison võitles rünnakuga endale tee vabaks ida poole. Linn ise loovutati vaenlasele, kes ka Mirecourt'ist edela pool edasi tungi. Meie julgestusjõud eemaldusid ruumis kagu pool Langres'it kuni Doubs' ülemjooksuni vaenlase tugeva surve eest aeglaselt põhja poole. Raskeis võitlustes Kesouli pärast olid 7. Ameerika armee kaotused eriti rängad.

Meie tugipunktide ja kindlustatud sadamate vihane tõrjevõitlus Kanali ja Atlandi ookeani rannikul kestab. Calais' ja Boulogne'i garnison lõid veriselt tagasi mitu vaenlase rünnakut. Bresti kindluse piirkonnas võitlevad koondatud suurtükitule ja rulluvate õhurünnakute all viibivad kaitsjad edasi vankumatus kohusetäitmises, eeskujulikult toetatud ka maasuurtükiväe poolt. Nad tõrjusid läänelõigus mitu rünnakut kiirete vastulöökidega. Meie Gironde'i suudmes asuvate tugipunktide garnison lõi ründava vaenlase tagasi tunduvate kaotustega temale.

Itaalias nurjusid põhja pool Luccat ja Pistoiat vaenlase pealetungid, samuti nagu tugevad lahingulennukeist toetatud rünnakud meie vägede vastu kirde pool Firenzet. Rinde idaosas laiendas vaenlane oma suurrünnakuid teistele lõikudele. Hoolimata tugevast suurtükitulest ja lahingulennukite toetusest jäid need peagu kõikjal peatuma meie tõrjetules. Vähemad sissemurrud riivistati.

Transilvaania lõunaosas tõrjusid Saksa ja Ungari väed Nõukogude ja Rumeenia üksuste rünnakud. Rinde lühendamiseks evakueeriti kavakindlalt ja vaenlase poolt takistamata Szekleri ala lõunaosa.

Sissemurrukohtades Sanoki ja Krosno juures astus meie tõrje edukalt vastu pidevalt ründavaile enamlasile.

Ida pool Varssavit tungis vaenlane oma sissemurrukohast lähtudes Pragasse, kus puhkesid vihased tänavvõitlused. Kirde pool Pragat tõrjusid relva-SS ja Ungari üksused edukalt kõik enamlaste rünnakud ja hävitasid 45 tanki. Loode pool Lomžat on käimas rasked võitlused ühe meie sillapea pärast Narevi jõel.

Eestis nurjusid lõuna pool Võrtsjärve paljud vastase rünnakud rängade kaotustega temale.

Soomes püüdis vaenlane ka eile taas takistada meie eemaldusliikumisi. Ta paisati vasturünnakutega tagasi.

Vaenlase pommitus- ja jahilennukite üksused ründasid eile Saksamaa lääne- ja lõunaosa kuni Kesk-Saksamaani. Terrorirünnakud suundusid peamiselt Stuttgarti, Darmstadti, Osnabrücki ja Auschwitzi linnade vastu. Öösel heitsid üksikud vaenlase lennukid pomme Berliinile. Õhukaitsejõud hävitasid 81 Anglo-Ameerika lennukit, nende hulgas 58 neljamootorilist pommituslennukit.

Raugematu heitlus senistes tulipunktides

Visa vastupanu Ardennides. — Ägenevaid võitlusi Burgundia väravas

Berliin, 14. 9. (DNB) Läänerindel jäid raskuspunktid kolmapäeval endisteks.

Vaenlane tugevdas oma survet kindlustatud sadama-aladele Pas de Calais's. Selle tulemuseks olid

rasked, kuid edukad tõrjevõitlused Dunkerque'i ida- ning lõunapoolsel eelväljal.

Flandrias järgnes järeletungiv vaenlane meie samm-sammult taanduvaile vägedele. Tema häirimisrünnakud Brugge, Genti ja Antverpeni juures nurjusid. Meie väed riivistasid vasturünnakuga vaenlase sissemurru Alberti kanalil põhja pool Hasseltit, Suure Nethe ja Maas-Schelde kanali vahel. Eriti rasked olid võitlused jälle Liège—Aacheni raudtee ääres, kus 1. Ameerika armee tugevad jõud surusid põhja ja kirde suunas.

Teised vaenlase väeüksused nihutasid end idapoolseis Ardennides laial rindel ida poole.

Meie vägede visa vastupanu tõttu, kes ikka jälle üle läksid vastulöökidele, jäid vastase edusammud tühiseiks.

Metzi ruumis on ameeriklastel valmis seatud tugevad jõud ja nad alustasid siin plaanitsetava rünnaku ettevalmistamist raskeima suurtükitulega. Nancy'st lõuna pool oli meie vägedel Luneville'i suunas edasitungiva vaenlasega ägedaid võitlusi.

Burgundia värava ruumis muutub heitlus tund-tunnilt ägedamaks. See on eriti maksev riivi kohta Doubs' ja Šveitsi piiri vahel. Siin arenes äge öine tankivõitlus. Ühel Saksa rasketankide kompaniil, kes pidi toetama ühe jalaväepataljoni vastulööki, õnnestus Ameerika tankigrupile läheneda 80 m peale. Juhtiv ülemleitnant valgustas vaenlase tanke viie lasuga oma raketipüstolist.

Ainult kaks minutit valgustas magneesium vaenlase tanke. Kuid sellest piisas, et viit neist hävitada kiirtulega.

Valmisseatud jalaväepataljon tormas põlevaist tankidest mööda ja paiskas täiesti üllatatud ameeriklased ühelt kõrgendikupositsioonilt alla.

Šveitsi-Juura riivi ja Maasi ülemjooksu vahel käivad Gray-Vesouli liini, Neufchâteau' juures ja Mirecourt'ist lõuna pool [illegible] võitlused edasitungiva vaenlasega, kes tahab takistada meie taandumisliikumist Langres'i ja Dijoni ruumis.

Meie vägedel õnnestus aga vastulöökide ning jõejoone visa kaitsmisega ikka jälle vaenlast peatada

ja oma liikumine käsukohaselt läbi viia.

Valus löök õhupiraatidele

Kahe päevaga hävitati 272 vaenlase lennukit

Berliin, 14. 9. (DNB) Teist korda 48 tunni jooksul said liitlaste õhujõud oma terrorilendudel Saksamaa kohale kibedaid kogemusi võitluses Saksa õhukaitsega.

Pärast seda, kui inglased ja ameeriklased möödunud esmaspäeval kaotasid vähemalt 133 lennukit, pidid ameeriklased 12. septembril oma Kesk-Saksamaa vastu suunatud operatsioone teostama tugeva Saksa õhukaitsega võideldes. Vaenlane katsus mitmesugustel õhuteedel ja järjest kurssi muutes läheneda oma rünnakeesmärkidele, et killustada sellega meie lendavaid üksusi, kuid need katsed nurjusid. Niisama vähe olid julgestavad USA jahilennukid võimelised takistama meie jahilennukite tungimist pommituslennukiteni. Nii tuli USA õhujõududel kogu oma pikal lennuteel võidelda meie õhukaitsega.

Esimestele õhuvõitlustele jahilennukite vahel järgnes vihane heitlus Saksamaa kohal tugevasti relvastatud neljamootoriliste pommituslennukite ja meie kartmatute jahi- ning hävituslennukite vahel. Viimased kihutasid ikka jälle laiali USA pommituslennukite tihedad formatsioonid, enne kui need suutsid oma pommilaadungi viia ettenähtud eesmärkidele. Seniseil andmeil on 12. sept. hävitatud 130 vaenlase lennukit, neist 92 USA masinat, mille hulgas on 63 neljamootorilist pommituslennukit.

Ööl vastu kolmapäeva jatkasid ka Briti pommituslennukid oma aktsiooni Saksa linnade vastu, kusjuures nad eriti tabasid Stuttgarti, Frankfurti ja Mainzi elamukvartaale. Tihedas koostöös õhutõrjepatareidega tõid meie öõjahilennukid alla vähimalt 31 neljamootorilist pommituslennukit. Sõjalaevastiku õhutõrjepatareid tulistasid alla veel 13 neljamootorilist pommituslennukit. Berliini kohal, mida öõl vastu kolmapäeva ründasid Briti kiired võitluslennukid, hävitasid õhutõrjejõud kolm „Moskiitot". Kokku esmaspäeval hävitatud 130 lennukiga on vaenlane kahel viimasel päeval Saksamaa kohal kaotanud vähimalt 272 võitlus- ja jahilennukit.

Euroopa vaenlane nr. 1

Kommunistlik terror ähvardab Prantsusmaad

Madrid, 14. 9. (DNB) Sündmuste arengut Prantsusmaal jälgitakse Hispaanias suure tähelepanuga. „Ya" kirjutab sel puhul: **„Prantsusmaa saatus näitab selgesti, kust tuleb otsida Euroopa korra vaenlast nr. 1. Selle vaenlase nimeks on kommunistlik terror. Meie, hispaanlased, tunneme väga suurt huvi selle vastu, et Prantsusmaal seataks jalule normaalne olukord. Euroopa võib elada koos ainult sellise Prantsusmaaga, mis niihästi väliselt kui ka seesmiselt kujutab endast korralikku riiki. Inglismaal ja Ühendriikidel peaks see teada olema. Sama kehtib ka teiste maade kohta, kes oma „vabaduse" on tagasi saanud.**

„Arribas" kirjeldab Juan Pedro Luna seda vihast võitlust, mida Alžiiri komitee ringkonnad peavad makiide organisatsiooni vastu. Teine ei tunnusta teise võimu Prantsusmaal. Seeläbi tekkinud segaduses on kommunistidel väga hõlpus kalu püüda. Kui valitsus ei tule olukorraga toime, siis kaob järgmise valitsuskriisi korral mitte ainult pooltosinat ministreid, vaid kogu valitsus viimse meheni, et kergendada Moskva plaanide teostamist.

Bern, 14. 9. (DNB) „Neue Zürcher Zeitungi" kaastööline kirjutab:

Sisepolitiline olukord Prantsusmaal on praegu äärmiselt ebaselge. On teada, et kommunistid on peagu kõikjal väga tugevad. Vastupanuliikumise teised elemendid on peagu igal pool valmis kommunistidega koos töötama. Lõuna-Prantsusmaa vabastatud departemangude linnavalitsustes istuvad enamikus kommunistid, ja paljudes linnades, mis seni üldse ei omanud kommunistlikku kuulsust, on kommunistidel isegi vastupanukomisjones enamus.

„Meie tunneme neid!"

Stokholm, 14. 9. (DNB) Soomlased on rahvas, kes kergesti ei satu paanikasse, üteldakse ajalehe „Svenska Dagbladet" teates Rootsi piirilinnast Haaparantast. Kuid Põhja-Soomes olevat siiski üks mõiste, mis iialgi ei jätvat avaldamata oma kohutavat mõju, see on — enamlased.

Rootslaste igale katsele vaielda enamluse-ohu üle, vastatakse lühidalt: „Meie tunneme neid, teie aga mitte."

Põhja-Soomes valitsev rahutus on vähem seoses sellega, et Soome võiks muutuda sõjatandreks kui võimalusega, et võib tulla Nõukogude okupatsioon. Kas tulevad **enamlased? küsitakse kõikjal.**

Šveits protesteerib

Bern, 13. 9. (DNB) Šveitsi liidunõukogu tegi poliitilisele departemangule ülesandeks esitada Briti ja USA valitsusele protest mitmekordse piiririkkumise pärast ja eriti Washingtonilt kategooriliselt nõuda vajalike abinõude tarvitusele võtmist niisuguste vahejuhtumite kordumise vältimiseks.

Otsus pole veel langenud

Lissabon, 14. 9. (DNB) „Diario da Manha" välispoliitiline kaastööline hoiatab sõjaolukorra enneaegse hindamise eest. Sõda on astunud küll kriitilisse staadiumi, kuid otsus pole veel langenud. Saksamaa on küll kaotanud pinda, kuid mitte oma meelerahu. Sõda ei saa veel pidada kaotatuks, niikaua kui see maa, kes end kaitseb, pole veel kaotanud oma närve. Oma loomulikes piirides võib Saksamaa puht sõjalisest seisukohast oma vastastele osutada võrratult suuremat vastupanu kui seni.

Teatavad oma kaotustest

Stokholm, 14. 9. (DNB) USA mereministeerium andis teada, et USA moodne suur allveelaev „Gudgeon", 1475 tonni, vette lastud alles 1940. a., ei ole oma luureretkelt tagasi jõudnud ja teda tuleb pidada kadunuks.

Kanada admiraliteet teatab, et vaenlase sõjategevuse läbi on Euroopa vetes läinud kaotsi korvett „Alberni". Seejuures on saanud surma 4 ohvitseri ja 55 madrust.

Teeseldud hämmastus

Genf, 14. 9. (DNB) Nüüd on ka „Daily Telegraphi" kirjasaatja sunnitud möönama, et mitte ainult Prantsusmaal, vaid ka Belgias on olud „tema suureks hämmastuseks" hoopis normaalsemad kui oletati Inglismaal. Elanikkonna rõhumisest sakslaste poolt pole midagi märgata. Kauplusis on kaupu rohkem kui Inglismaal ja toit on parem ning rikkalikum kui kalleimais Inglise restoranes.

Koerakooke „vabastatud" eurooplastele . . .

Genf, 14. 9. (DNB) Biskviidid samast materjalist, millest USA-s valmistatakse koerakooke, on USA Teaduste Edendamise Ühingu presidendi dr. Anton Carlsoni arvates sobiv toit „vabastatud Euroopa rahvastele". Ta ütleb „Daily Expressi" järgi, et materjaliga, mida USA-s ära visatakse, saavat toita 5—10 miljonit inimest. Koerakoogid olevat täiesti kohane toit.

Nõukogude uus saadik Lähis-Idas

Stokholm, 14. 9. (DNB) Nagu Nõukogude agentuur TASS teatab, nimetas Nõukogude Liidu ülemnõukogu presiidium Daniil Tolodi Nõukogude Liidu erakorraliseks saadikuks Süüriasse ja ühtlasi ka Liibanoni.

Laste viletsus Sitsiilias

Bern, 14. 9. (DNB) Bernis ilmuv ajakiri „Lupe" toob ära „American Travelleri" artikli laste viletsuse üle Sitsiilias, millest ilmneb, et Lõuna-Itaaliasse on saabunud Nõukogude eriteadlased kodutute laste kasvatamise alal.

USA ajakirja artiklis, mis on üksainus süüdistus anglo-ameeriklastest „vabastajate" vastu, üteldakse, et sõjast tekkinud segadusses on Sitsiilias paljud lapsed jäänud vanemateta, moodustades nüüd Sitsiilias tugeva ohuteguri. Lapsed poevad ööseks kuskile varemetesse peitu, osalt magavad nad aga lageda taeva all ja elatuvad kerjamisest ning vargustest.

Noorsoo kuritegevus on Sitsiilias võtnud kohutava ulatuse. Enamik nälgivaid lapsi on koondunud jõukudesse, kes tungivad kallale teekäijaile. Eriti okupatsioonivõimude joobnud sõdurid on neile heaks röövimisobjektiks. Lapsed tegelevad ühtlasi ka külastajate hankijatena lõbumajadele ja vaheltkauplejatena mustal börsil.

See kõlab kibeda pilkena, kui artiklis sõna-sõnalt üteldakse: „Et need olud meenutavad nii sageli kirjeldatud laste viletsust Nõukogude Liidus, siis on Ameerika okupatsioonivõimud Lõuna-Itaaliasse kutsunud Nõukogude „eriteadlasi" kasvatuse alal.

Nii, et nüüd on siis tehtud kits kärneriks. Nende eriteadlaste kasvatuse tulemused võivad ameeriklasi tulevikus veel suuresti üllatada.

Võrtsjärvest lõunas tõrjuti 14 rünnakut

Tartu ruumis ja Narva rindel jäi vaikseks

Riia, 14. 9. (ON) Sõjaväeliselt poolt teatatakse:

Kogu Balti rindel kestis vilgas mõlemapoolne luuretegevus. Mitmes kohas üritasid enamlased kohalikke rünnakuid pataljonitugevuste jõududega; kõik need rünnakud tõrjuti. Tühiste kohalike sissemurdude kõrvaldamine on käimas.

Bauskast ida pool Bunga juures vallandusid taas vihased võitlused end visalt kaitsva vastasega, kes suruti kaugemale tagasi. Plavinase ruumis ja Madona juures löödi enamlaste kohalikud rünnakud tagasi vasturünnakutega.

Kuna Valgast ida pool löödi tagasi vaenlase kaks rünnakut, üritasid enamlased ettevalmistuse järel tugeva kahuritulega kogu päeva oma rünnakuid Tsirgulinna ja Võrtsjärve vahel, et luua sillapäid üle V.-Emajõe. Hoolimata arvukate lahingulennukite toetusest ei saavutanud vastane loodetud tulemust, kuigi ta ainult ühes lõigus teostas 14 pataljonitugevust rünnakut. Enamik ületulekukatseid nurjus Saksa kaitse keskendatud tules; kohalikud sissemurrud puhastati koheste hoogsate vasturünnakutega.

Ei Tartu ruumis ega Narva rindel toimunud mingit suuremat võitlustegevust.

Lahingulennukid ründasid vaenlase rünnakuvalmis väekoondisi Valgast kirde pool ning pommitasid edukalt enamlaste pontoonsildu ja tankitõrjepatareisid.

Öösi oli enamlaste järeleveoliiklus taas meie võitlus- ja lahingulennukite eesmärgiks.

Soomlased Kremli ukse taga

Delegatsiooni ei ole seni jutule võetud

Stokholm, 14. 9. (DNB) Soome delegatsioon relvarahu tingimuste vastuvõtmiseks viibib nüüd juba nädal aega Moskvas ilma et ta seni oleks pääsnud Kremli esindajate jutule. Helsingis ollakse delegatsiooni niisuguse kohtlemise üle rõhutud meeleolus ning seda peetakse soome rahvale alandavaks.

„Dagens Nyheter" teatab Soome-Nõukogude Liidu läbirääkimiste kohta vaid niipalju, et need olevat mässitud tihedasse pimedusse. Silmatorkav olevat ainult see, et ajalehtede teated Helsingist on seni vaid lühikesed olnud ja käsitlevad ainult tähtsuseta teemasid. Et Soome ajalehed Moskvast muud midagi ei oska teatada, see kinnitab omalt poolt eespooltoodud tõsiasju.

„Dagens Nyheter" teatab Soome-juhtum on praeguse aja suurimaks roimaks, kirjutab Portugali ajaleht „Voz". Soome jäetakse tugeva kallaletungija võimusse. Liigselt kergesti unustati seejuures põhimõtted, mille eest lääne rahvad ütlevad end sõtta astunud olevat.

Poola pagulaslaager laguneb

Julgeolekukorpus läks üle Nõukogude poolele

Stokholm, 14. 9. (DNB) Stokholmist saabunud teadete põhjal on nn. Poola julgeolekukorpus end pagulasvalitsusest lahti ütelnud ja andnud end Poola nõukogu käsutusse. Kolonel Tarnava ja korpuse staabiülem Rawicz teatasid Poola nõukogu kindralile Zymierskile, et kogu julgeolekukorpus kõigi oma üksustega ja varustusega annab end tema käsutusse. Julgeolekukorpus moodustati 1940. a. Sikorski käsul, hävitatud poola vägede riismeist, ja ta kuulus enne Varssavi-sündmusi nn. Poola koduarmee koosseisu, mis koosnes Poola pagulaskliki pooldajaist.

Kõneluses ajakirjanduse esindajatega võttis kolonel Tarnava omaks Kremli argumendid, kusjuures ta seletas, et Poola pagulasvalitsus olevat taotlenud puhtpoliitilisi eesmärke, kui ta alustas Varssavi aktsiooni ja arvestas sellega, et mässulistel Varssavis õnnestub linna vallutada. Sellega olevat Mikolajczyk tahtnud tugevdada oma positsiooni Moskva läbirääkimistel. Tarnava jatkas, et ta olevat seisnud Varssavi mässuplaanide vastu. Tema arvamisel olevat julgeolekukorpuse vastolu mässulistega uueks tõendiks Poola pagulaskliki rahvavaenulise poliitika nurjumisele.

Näib, et Londoni valitsusele on Poola pagulaslaagri lagunemine päris meelejärele, kuna sedavõrd kergem oli Mikolajczykit sundida Sosnkovskit välja lülitama. Nii kirjutab „Yorkshire Post", et viimaseil nädalail olevat Sosnkovski samme jälginud ainulaadne ebaõnn. Tema leppimatust peab Poola pagulasvalitsus Nõukogude Liiduga leppimise tagapõhjaks. Kui aga Raczkievicz peaks ikka veel tõrkuma Sosnkovskit vallandamast, siis olevat Mikolajczyki valitsus võib-olla sunnitud tagasi astuma. See ohustaks aga kõiki väljavaateid, mis on veel järele jäänud peatseks leppimiseks Nõukogude Liiduga.

Inglise ajaleht annab seega enamlastele veel kord mõista, et London endiselt on nõus tegema kõik, mis on ta võimuses, et ajada poolakaid Moskva rüppe.

Rumeenia punane relvarahu

Delegatsioon tohtis vaid alla kirjutada diktaadile

Stokholm, 14. 9. (DNB) Nagu Moskva saatejaam teatab, sõlmiti liitlaste ja Rumeenia vahel relvarahu.

Moskva teates märgitakse vaid relvarahu-läbirääkimistest osavõtjate ja lepingule allakirjutajate nimed; teade lõpeb lühikese lausega: „Relvarahulepingu tekst avaldatakse hiljem."

See teade iseloomustab õhkkonda, milles toimusid rumeenlaste ja Moskva vahelised läbirääkimised. Esialgu lasti delegatsioonil päevade viisi eestoas oodata, enne kui ta vastu võeti, ja nüüd nad tohtisid diktaadile alla kirjutada, ilma et Rumeenia rahvale võiks tingimusi teatavaks teha. Niisiis kirjutas delegatsioon alla blankotšekile ning müüs rumeenia rahva ilma hinda teadmata.

Vaheajal muutub enamlaste terror Rumeenias üha teravamaks. Nii kinnitab üks Moskva teade, et neil päevil on 1,5 miljonit rumeenlast küüditatud sunnitööle Nõukogude Liitu. Pealeselle on 13 katoliku piiskopist juba kaheksa küüditatud, ilma et Rumeenia midagi selle takistamiseks ette võtnud oleks või ette võtta suudaks, kuna seal vabatahtlikult on loobutud kõigist võimuvahendeist.

Moskva õõnestab L.-Ameerikat

Umanskil kasutada piiramatuid vahendeid

Genf, 14. 9. (DNB) Konstantin Umanski, endine pressišeff Kremlis, hiljem saatkonnanõunik, siis suursaadik Washingtonis ning alates 1943. aastast suursaadik Mehhikos ja saadik Costaricas, on üks mõjukamaid juute Nõuk. Liidus. Tema ülesandeks oli Lõuna-Ameerika Nõukogude propaganda jaoks küpseks teha. Tema tegevuse kohta avaldab Carlton Beals „Harpers Magazine'i" augustikuu numbris selgitusrikka artikli.

Oma kirjutuses Beals ütleb, et Umanski näiteks varustab Mehhiko ametlikke petrooleumiasutusi informatsiooniprogrammiga, mida igal õhtul levitatakse teatud saatjate kaudu kolm tundi aega. Kulud, mis tõusevad enam kui 100 000 dollarile aastas, tasub Moskva. Programmid koosnevad peaaegu erandituit loenguist Nõuk. Liidu kohta ja kommentaarist Moskva teadete üle. Alates veebruarist 1944 saadetakse iga päev hispaaniakeelne bülletään suurele hulgale adressaatidele Kesk- ja Lõuna-Ameerikas. Pikaajaline Nõuk. Liidu näitus Mehhikos teeb reklaami punaarmeele. Sobivatena näivaid isikuid tuuakse Mehhikosse ja õpetatakse seal välja agentideks ässitus- ja õõnestustöö tehnikas. Nüüd toob Umanski Mehhikosse kirjanikke ja „kunstnikke". Kaks äsja saabunud külalist olid juudi soost literaadid Fefer ja Salomon Michols, juudi teatri asutaja Moskvas. Mõlema jaoks organiseeriti massmeeleavaldus.

Umanskil on kasutada piiramatud vahendid. Tema ametlik staap koosneb 35 isikust, tegelikult seisab tema teenistuses umbes 800 inimest. Ka Nõukogude suursaadik Washingtonis allub temale.

Kui Nõukogude valitsus näiliselt likvideeris kominterni, hakkas enamlaste mõju Lõuna-Ameerikas tõusma. Kuuba sõlmis suhted Nõuk. Liiduga. Talle järgnesid Kolumbia, Uruguai, Mehhiko ja Costarica. Nõuk. Liit taotleb juhtiva osa etendamist kogu maailmas, ütleb Beals. Kui kaugele Umanski põrandaalune võrk on hargnenud, näitab vihje kasvavale mässuliikumisele Lõuna-Ameerikas, millest aga USA informatsiooniamet igatahes vaikib. Ähvardavaid teateid mässudest tuleb Boliiviast, Equadorist, Paraguaist, Hondurasest, Guatemalast, Brasiiliast, Tšiilist, Panamast ja Kolumbiast kui ka Kuubalt.

Tähelepanuks Saksamaale sõitjaile

Saksa riigis töötavate eestlaste peaesindaja A. Põldmets palub meid kõigi Saksamaale sõitjate tähelepanu juhtida sellele, et iga Saksamaale asunud eestlane, kes on Saksamaal vastu võtnud ükskõik millise palgalise teenistuskoha, ennast otsekohe kirja teel registreeriks peaesinduses.

Peaesindusele tuleb saata järgmised andmed: 1) isiku nimi ja eesnimi; 2) sünniaeg ja -koht; 3) Riiki asumise aeg; 4) töökoha täpne aadress; 5) elukoha täpne aadress; 6) tööala; 7) viimane elukoht Eestis ja 8) lähemate suguläste elukoht Eestis.

Eespool tähendatud andmed on vajalikud ainuüksi eestlaste peaesindusele selleks, et saada ülevaadet eestlaste asukohtade üle. Saksamaal töötavate eestlaste peaesindus on Saksamaal ainukeseks Eesti asutuseks, kes annab võimaluse piires nõu ja abi igale Saksamaal töötavale eestlasele.

Peaesindaja A. Põldmets on ühtlasi ERÜ esindajaks Saksamaal ja Böömi- ning Määrimaa protektoraadis.

Peaesinduse aadress on: Estnische Reichsverbindungsstelle bei der DAF, Berlin N 54, Linienstrasse 83. Telefoni keskjaam 48-56-81.

Väljaõpe tuletõrje alal

Kahenädalased kursused Tallinna käitiste tuletõrjejuhtidele. — Kursused noortele. — Ühe- ja kahepäevased kursused kohtadel

Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu esimees ja Tuletõrje Korpuse pealik A. Sork jutustas meie kaastöölisele EVT Liidu ja Korpuse kavatsustest tuletõrje väljaõppe alal lähimas tulevikus järgmist:

Septembrikuu lõpul või oktoobrikuu algul algab Tuletõrjekoolis kahenädalase kestusega tuletõrjekursus Tallinna käitiste tuletõrjejuhtidele. Nüüdsel käitiste tuletõrjejuhtide kursustel tahetakse ära kasutada kõik need kogemused, mis saadi 9. märtsi õhurünnaku ajal tule kustutamisel. Kõik käitiste tuletõrjejuhid peaksid tundma ka naaberkäitiste tuletõrje- ja tulekaitseolusid: peaksid teadma, missugused tulekustutusabinõud on kuskil käitises olemas; kuidas on kuskil lugu kustutusvee saamisega; kus asuvad veekraanid ja hüdrandid ning muud veevõtukohad jm. Õhurünnakute ja suurtulikahjude korral peavad käitise tuletõrjejuhid võimelised olema abi andma ka naaberkäitisele ja ühiselt võitlema tule edasikandumise vastu. Kursustel pannakse eriti rõhku tegelikule küljele ja korraldatakse tulekustusharjutusi käitistes ning süütepommide kustutamise harjutusi. Käitiste tuletõrjejuhtide hulgas tuntakse suurt huvi tähendatud kursuse vastu.

Teine kavatsus on kursused noortele, kellest tahetakse kasvatada järelkasvu meie tuletõrjejuhtidele kohtadel. Paljud senised juhid on lahkunud, asudes sõjaväe ja omakaitse ridades kaitsema kodumaad. Kursused korraldatakse koos Noorte Peastaabiga ja on mõeldud ühekuuse kestusega. Neist võtaksid osa noored, kes ei ole veel lennuväe abiteenistuse kohuslased. Kursuse lõpetanud noortest saaksid esijoones juhid noorteüksustele.

Kolmas kavatsus on lühikursused kohtadel. Need on ühe- ja kahepäevase kestusega ja neid korraldatakse laupäeviti ja pühapäeviti. Esimene seesugune kursus korraldatakse pühapäeval, 17. septembril, Kernu tuletõrje juures Laitses. Neist kursustest võivad osa võtta peale tuletõrjujate kõik kohalikud elanikud, need on mõeldud laiematele hulkadele ja neis tahetakse pearõhk panna tulekaitsele ja tulikahjude ärahoidmisele: maal juhtub ikka veel väga palju tulikahjusid hooletuse ja ettevaatamatuse läbi. Kohapealsed tuletõrjejuhid ja ühingute esimehed peaksid hoolitsema, et neist kursustest rohkel arvul osa võetaks.

Koormatud kinnisvaradele ühekordne lisamaks

Anti täiendav hüpoteegimaksumäärus

Ida-alade riigikomissari poolt on kehtestatud täiendav hüpoteegimaksumäärus, mis jõustus 1. aprillil k. a. ja on avaldatud „Amtsblatt des Generalkommissars in Reval" äsjailmunud numbris.

Antud määruse alusel maksustatakse kinnisasjad, mis 1. juulil 1941 olid koormatud hüpoteekidega, kinnis- või rendisevõlgadega, vääringu muutuse tõttu omanikele tekkinud kasude ühtlustamiseks ühekordse maksuga.

Maks läheb Kindralkomissaripiirkonna kasuks ning nõutakse sisse maaomase valitsuse maksuasutuse kaudu. Maks arvutatakse 1. juulil 1941 kinnistus- või hüpoteegiraamatusse sissekantud hüpoteekide, kinnis- ja rendisevõlgade kogusummast kindralkomissari poolt avaldatava ümberarvutusaluse järgi.

Kui maksuvõlgnik, s. o. koormatud kinnisvara omanik, dokumentide varal tõendab, et koormatust ei olnud sissekantud suuruses, siis arvutatakse maks 1. juuli 1941 olnud tõelise võlgade seisu alusel.

Maks jääb ära kinnisvaradelt, mis on territoriaalkorporatsioonide ja muude korporatsioonide valduses. Kohustus maksu tasumiseks majanduserivarasse kuuluvatelt kinnisvaradelt kustub, kui on kindel, et nende kinnisvarade reprivatiseerimine ei ole võimalik.

Nimetatud maks tuleb tasuda kahes osas: 31. detsembriks 1944 ja 31. augustiks 1945. Juhul, kui maksuvõlgnik tasub maksu enne tähtaega, alandatakse maksu 1 prots. võrra iga täie kuu pealt.

Maks lasub kinnisasjal avaliku koormatusena ja tal on eelisõigus kõigi teiste koormatuste ees.

Piimanduse tootmisvõime säilitatakse

Piimatoodang ja võinormide täitmine rahuldav. — Olukorra stabiliseerudes või taas linnaelanike lauale.

Sõjaolukorrast tingitud raskustest hoolimata püütakse säilitada meie piimanduse tootmisvõimet. Kuigi nooremad mehed piimatööstustest on siirdunud kas rindele või Omakaitse teenistusse, püüab Põllumajanduse Keskvalitsuse piimandusosakond säilinud piimatööstusi hoida töös vanemaisse aastakäikudesse kuuluvate evakueerunud meeste tööle rakendamise teel. Piimanduseosakonna andmeil on piimatoodang käesoleva aasta suvekuudel olnud rahuldav, milleks suuresti on kaasa aidanud piimaühingute ümber koondunud piimatootjate jõupingutused ja tõuveiste arvu kasvamine. Rahuldavalt kõnelevad ka piimakvaliteedi andmed.

Kuigi lüpsilehmade arv on vähenenud ning lihanormide täitmisega nende arv veelgi väheneb ja söödatingimused on halvenenud tunduvalt, toimub võinormi katteks piima äraandmine piimatööstustesse üldiselt rahuldavalt. Raskustest, mis valitsevad piima eest hoolitsemises peamiselt tööjõu puuduse tagajärjel, pidanuks järeldama, et piimal pole enam mingit kvaliteeti. Ometigi ei ole see nii, sest

Eesti või kvaliteet, mille määramist teostatakse endiselt Eestiaegse korra kohaselt, on õige vähe langenud, püsides endiselt veel kõrgel tasemel

Suuresti on mõjunud piimatoodangusse meie piimaühingute tegevus, kelle ülesandeks on hoolitseda piimatootjate karjapidamise korrastamise eest. Üha laiemalt on levinud ka karjakontrollühingute tegevus. Nende andmed näitavad, et kontrollialuste karjade toodang on 25 prots. kõrgem mitte-kontrollialuste karjade toodangust. Tõukarjade toodang hinnatakse 35,7 prots. kõrgemaks teiste kontrollialuste karjade toodangust ja üle 40 prots. kõrgemaks mittekontrollialuste karjade toodangust.

Hoolimata sellest, et karjakontrollühingud ja karjakontrollassistendid on püüdnud anda oma parima, on sõjaolude tagajärjel lehmade toodang vähenenud. Piiratud söödavõimaluste tõttu ei suuda tõupuhtad loomadki anda seda, mis võimaldaks nende kvaliteet normaaloludes. Kahjustavalt on võitoodangusse mõjunud ka sõjaolukord.

Nüüd, kui üks osa meie kodumaast on sõjategevuse piirkonnaks, peab tsiviilelanikkond leppima sellega, et või nende laualt puudub. Sõjarinde mitte nii lähedale nihkudes oleks tarbijaskonnale olnud kindlustatud normivõi saamine toiduks vähimalt jõulukuuni, nagu see sündis möödunud aastal. Tänavuse suhtes ei saa Põllumajanduse Keskvalitsuse toitlusosakond teha mingit kalkulatsiooni või kontingenti eraisikuile või andmise kohta

On sõjaväe tarvidus rahuldatud, jagatakse võid ka eraisikuile — olenevalt kokkuostutoodangust. Hoopis võita tsiviilelanikkond kõigi eelduste kohaselt siiski ei jää, sest on loota olukorra stabiliseerumist

ja seega kasvavalt ka elanikkonnale olulise tähtsusega toiduaine saamise kindlustamist.

Mis puutub meie talundite piimatoodangusse, siis on iga üksik talupidaja püüdnud seda tõsta. Talupidaja on täiesti teadlik oma kohustustest ja püüab piimanormi korrapäraselt täita. Selle kohta saabunud ülemaalised andmed on rahuldavad. Kui talupidaja oma piimanormi korralikult on täitnud, kontrollühingud ja -assistendid oma töö sooritanud ja talundeis on puhast tõugu piimalehmad ning seega loodud kõik eeldused piimatoodangu tõusuks, kuid linnaelaniku laual puuduvad siiski piim ja piimasaadused, langeb põhjus sõjaoludest olenevaile raskusile.

Keset raskuste rägastikku on aga tekkinud koguni uus tööstusharu — juustutööstus. 60 prots. kooritud piima piimatööstusse jätmise kohustuse tõttu.

Kui meil omariikluse päevil valmistati juustu umbes 30 tööstuses, siis käesoleval ajal valmistatakse juustu ümmarguselt 150 piimatööstuses. Need raskused, millega piimaühistutel kooritud piima ümbertöötamisele asudes üldiselt on tulnud võidelda, on olnud võib-olla suuremad kõigist, ent ka neist on üle saadud ja ajal, millal linnades toitlustamistingimused ei ole kerged, on juust sellesse olukorda toonud tunduvat kergendust.

Juustutööstuste arendamise kõrval on tahtlikult vähendatud kohupiima tootmist, sest viimane säilib halvasti, rikneb kergesti ega kannata transporti.

Kohupiima on transporditud suuremaisse linnadesse, kus seda on püütud jaotada kõigile elanikele. Nii on Tallinnas antud kohupiima kauplustele järjekorras, püüdes rahuldada kogu ostjaskonda. Ostulubade alusel erikorras on kohupiimaga varustatud haiglaid, lastekodusid, -sõimi ja ametiasutuste kinnisi sööklaid. Viimasel ajal on ka kauplusi kohupiimaga rohkem varustatud

Täispiima on müüdud vastavalt rahandus- ja majandusdirektori määrusele esmajärjekorras lastele, haiglatele ja haigetele sellekohaste kaartide põhjal.

Viimaste varustamine täispiimaga ei ole tekitanud raskusi. Kooritud piima on antud ka teistele tsiviilelanikele, olenevalt piima jätkumisest. Kooritud piim jaotatakse ära käitiste vahel, kes omakorda saadud kogused jaotavad ära teenistujate vahel.

Piimatalitustesse talupidajate poolt kokkutoodud piim töötatakse peamiselt ümber. Väike osa saadetakse ka täispiimana linnadele. Enamusest valmistatakse koort, võid, juustu ja piimapulbrit. Viimast valmistatakse vähe ja see läheb ainult tööstuste tarvis.

Talupidajaile, kes asuvad üle 8 km kauguses piima kokkuveopunktist, on võimaldatud piim ise ümber töötada võiks ja see turustada piimatööstuses, kes siis või müüvad tsiviilelanikele või saadavad keskustesse.

Lapsed kosusid sanatooriumides

Suve jooksul kolm kilo raskemaks

Kopsunäärmetuberkuloosi põdevate laste tervistamiseks on Sisedirektooriumi Tervishoiuvalitsus ellu kutsunud rea sanatooriume lastele. Neist 3 — Koerus, Iklas ja Roosna-Allikul — töötavad ainult suviti, kuna lastesanatoorium Taevas ja imikute ja väikelaste sanatoorium Nõmmel töötavad pidevalt aasta läbi.

Sanatooriumides, milledest suvisanatooriumid lõpetasid oma tegevuse 1. septembril, oli kokku 375 voodit. Arvuliselt suurim hulk lapsi viibis Järvamaal Koerus. See suvisanatoorium asub suurimais ruumes.

Suve algul tuberkuloosi-nõuandlate kaudu suvisanatooriumisse siirdunud lapsed lahkusid kosunult ja tervistunult. Tänu heale toitlustamisele olid lapsed võtnud kaalus juure keskmiselt 3 kg. Sanatooriumes olid hoolealused allutatud kindlale päevakavale.

Kaks korda päevas kontrollisid õed laste temperatuuri.

Palaviku esinedes oli suplemisvõimalustega sanatooriumes lastel vette minek keelatud. See keeld tundus suplemist armastavaile lastele otse karistusena.

Kell 8 hommikul oli tõusmine, mille järel suuremad hoolealused ise korraldasid oma voodid, kuna väiksemaile olid kasvatajad abiks. Kell 9 kogunesid lapsed hommikusöögile, kus sõjaaja piiratud võimalustest hoolimata pakuti mitmekesist toitu.

Mõneski sanatooriumis

aitasid tervemad hoolealused ise kaasa toidusedeli mitmekesistamiseks,

tuues jalutuskäidudelt marju. Lastele, kes kaalus vähe juure võtsid, pakuti einet veel enne lõunat kella ½11 ajal, millele kell 11—12 järgnes lamamine. Kell üks oli lõunasöök, selle järel teine lamamine kella 2—4-ni.

Oodet enne õhtusööki pakuti lastele kell ½5; pärast paaritunnilist vaba aega järgnes õhtusöök kell 7. Magama mindi kell 8 ning ½10 pidi majas valitsema täielik rahu.

Tänu lastesanatooriumide asukohtade õnnestunud valikule ja heale toitlustamisele pöördusid hoolealused kosunult ja tervistunult tagasi oma kodudesse.

Elas vanaks 100 aastat ja 8 kuud

Neil päevil suri Iisaku vallas Tammetaguse külas Kruusi talus Virumaa vanim kodanik Mari **Juuse**, kes elas vanaks 100 aastat ja 8 kuud. Mari Juuse põrm sängitati Iisaku kalmistule.

M. Juuse, neiupõlve nimega Päss, oli sündinud 1843. a. Iisaku vallas. Kadunu abiellus 18-aastaselt. Lapsi on olnud tal 7, neist kolm poega ja neli tütart. Pojad on kõik surnud ja tütardest kõige noorem on juba 60-aastane.

Hoolimata kõrgest vanusest oli vanakesel kuni viimase ajani hea tervis, ainult nägemine ja kuulmine kippusid kaduma. Ka surmahaigust ei põdenud vanake kaua. Abikaasa oli M. Juusal surnud juba 32 aastat tagasi. Kruusi talus Tammetagusel on kadunu elanud üle poolesaja aasta ja sängitanud seal maamulda peale mehe kaks poega ja kolm pojapoega.

Vanemast pojast on kasvanud juba viis põlve inimesi. Seega on M. Juuse suguselts kasvanud nii suureks, et järeltulijate arvestamine on juba küllalt aeganõudev. M. Juuse pikk elu on olnud täis tööd ja toimetusi. Ka jäi ta üsna noorelt vaeslapseks.

Tallinna teateid

Tallinnasse asunuile vahetatakse elatustarbeainete põhikaardid ümber

Teatavasti on 37. toitlusperioodiks välja antud kahesugused elatustarbeainete põhikaardid: kollase põhitooniga, mis on kehtivad üle maa, peale Tallinna linna, ja roosa põhitooniga, mis on kehtivad ka Tallinnas.

Kui isik, kes omab kollast põhikaarti, asub Tallinnasse, tuleb tal elatustarbeainekaart ümber vahetada. Seda teostatakse alljärgneva korra kohaselt.

Tallinnas asuva käitise või asutuse teenistusse siirdunuil tuleb kaart vahetada ümber käitise kaudu, milleks viimane esitab oma asukoha Toitlusameti rajoonile majaelanike nimekirja kahes eksemplaaris, isiku osturaamatu ja senise kaardi.

Käitises või asutuses töötaja leibkonnaliikmete kohta tuleb koostada eri nimekirjad, mis esitatakse Toitlusameti rajoonile koos isikute osturaamatute ja seniste põhikaartidega.

Isikutel, kes ei seisa mingi Tallinnas asuva käitise või asutuse teenistuses, vahetatakse kaart ümber ainult sel juhul, kui politseijaoskonnast on võetud luba Tallinnas elamiseks. Viimastel tuleb kaardi ümbervahetamiseks esitada Toitlusametile sellekohasel blanketil avaldus, mis on varustatud Tallinna Tööametis registreerimise märkusega. Alla 14-a. vanuste isikute kohta ei ole registreerimine Tööametis nõutav.

Sõjaohu-piirkonnast Tallinnasse evakueeritud isikuil, kes taotlevad kaartide vahetamist Tallinna Toitlusametis esmakordselt, vahetatakse 37. perioodi kollase tooniga põhikaart ümber ilma Tallinnas elamise luba nõudmata, kuid tingimusel, et evakueerunu oleks Tallinna Tööametis registreeritud.

Kui isik viibib Tallinnas ametiasjus ja esitab lähetamise kohta dokumendi, vahetatakse temale kollase tooniga kaardi kupongid söökla-kupongideks lähetusaja ulatuses.

Üksikasjalisemad juhised kaartide ümbervahetamise kohta on ära toodud Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakonna sellekohases teadaandes, mis on avaldatud meie tänase lehe ametlike teadete osas.

Tartu koguduste ühine jumalateenistus

Praegu viibib Tallinnas rohkesti EELK Tartu koguduste liikmeid, kellel puudub võimalus iseseisvaks koguduslikuks koondumiseks. Peamiselt neile korraldatakse gi Tartu praostkonna abipraosti dr. J. Tauli algatusel pühapäeval, 10. septembril, kell 12 Oleviste kirikus ühine jumalateenistus. Kaastegevad on eranditult tartlased — Tartu koguduste õpetajad ja solistid, orelil organist Karis. Sellele jumalateenistusele juhitakse eriti tartlaste tähelepanu.

Vaimulik kontsert Tallinna Toomkirikus

Kolmapäeval leidis Tallinna Toomkirikus aset vaimulik kontsert, kus olid kaastegevad koloratuursopran Agnes Treier-Kommissar, kontraalt Ludmilla Orav, Peeter Laja orelil ja Pärnu keelpillikvartett.

Kontserdi kava koosnes vaimulike helindite valimikust. Sissejuhatuseks esitas Peeter Laja orelil Johann Sebastian Bachi „Preluudiumi ja fuuga" ning kontserdi viimase palana kandis ette Soome helilooja Toivo Kuula „Postluudiumi". Keelpillikvarteti esitusel kanti ette Wolfgang Amadeus Mozarti „Andante" ja „Allegretto con moto". Agnes Treier ja Ludmilla Orav laulsid Bachi ning Händell helindeid, milledele lisandusid Agnes Treieri ettekandes E. Krebsi „Meie isa" ja Ludmilla Oravalt M. Lüdigi „Minu altar". Lauljatarid kandsid ette ka dueti Rossini „Stabat Materist".

Pimendamise aeg

Algus kell 19.20, lõpp kell 5.20.

Perekonnaseisuteateid

Tallinna linna perekonnaseisuametis on registreeritud järgmised perekonnaseisu muudatused:

Sünnid: Kadri Varrand; Tõnis Veigel.

Surmajuhtumid: Rudolf Voldemar Kruberg, 50 a.; Jelena (Helene) Hansen, 32 a.; Jakob Liivaste, 55 a.; Niina Johanna Kivisild, 43 a.; Jaak Tomp, 70 a.; Aleksander Väli, 57 a.

Valveapteegid Tallinnas:

Reede ööl vastu laupäeva:

Tartu mnt. apt., Tartu mnt. 46, tel. 308-42; Rae apt., Raekojaplats 11, tel. 431-65; Linna I apt., Pärnu mnt. 19, tel. 453-47

3

Mu rõdu avanes vastu merd ja oli üleni kasvanud roosidesse. Kerge tuul puhus otse kaljudelt ning tõi tuppa rooside magusa parfüümi hulka niiske merirohu lõhnu.

Seisatasime keset tuba. Üle vaiba langes veel madalat kuupaistet.

Ta sosistas kiiresti, kerge värinaga hääles:

„Lase eesriided alla. Kuu on ju nii hele!"

Ka see kuulub Riviera öö juure: kõige otsekohesema, kõige avameelsema ja varjatuma armatsemise eelmängu viimsete akordidena teatav häbelikkuse faas. Kuid selleski pole teesklemist ega teatraalsust, seegi on kõigiti ehtne ja loomulik ning kestab vaid hetke —, kuni vältab lahtiriietumine. Siis võiksid üle Riviera armatsemise tõusta päike, kuu ja tähed korraga, sest kõige järgneva ürgloomulikkuses pole ju midagi, mida tuleks kui varastatud aaret katta hämarusega.

— — — — — — — — — — —

Egiptlastel olevat olnud armastuse pühad preestrinnad, kes meestele andnud tagasi nende kõikuma löönud kindluse; nad kinnitanud usku neis, kellel viimne lootus oli kadumas, lohutanud kannatajaid ning inspireerinud loojaid. Ja kas ei jääks liiga lamedaks, liiga lagedaks ja mandunuks elu tänapäevalgi, kui niikuinii lühikeses olemasolus puuduksid moodsad armastuse preestrinnad?

Nende ülesanne on suur ja õilis.

Päike tõusis Mortola aedade tagant ja mu ees lamas avanenud sinine liilia — omas katmatus täiuslikkuses nagu Arlesi Aphrodite.

2.

...Ja ometi polnud ka see midagi muud kui vaid kahe suviliblika vallatlev mäng — kahe lumehelbena kerge suuretiivalise liblika hõljuv mäng sinisest udust kantud kuldse päikese kiirtes.

Ning kui päike teist korda tõusis Itaalia mägede kohale, lendas üks neist liblikaist nagu iilist viidu, kaunite helesiniste tiibade lehvides, otsima uusi tuuleradu oma ilusal rannal, kuna teine viivu puhkas suletud tiibu, et alustada siis lendu sinna, kus vähem päikest ja kus õhk pole enam nii safiir-sinine.

Päeval pärast esimest ööd jooksime lastena kiljudes rannal, ronisime kaljudel ning lasksime endid kanda Vahemere sügavaist, hällitavaist laineist. Ning siis öö tuli uuesti ja avas meile jälle oma küllusesarve.

Ja järgmisel hommikul olimegi lahkujad liblikad, kes viimset korda ühiselt suplevad säravas kastes, et pärast lämmastavkuuma summust ööd jahutada keha ja karastada tiibu lahkumislennuks.

Lahkumine võib areneda võrdlemisi inetuks stseeniks, aga ta võib kujuneda ka omaette elamuseks, ilusaks lõppakordiks helisenud meloodiale. Enamus lahkumisi kaldub inetuiks sellepärast, et kõige läbielatu ja läbituntu siirust tumestavad etteheited, kurtmised, demonstratiivsed ohkamised, mis sageli küünivad koguni kuni labaste naeruväärsete ahastusstseenide lavastamiseni. See kõik võib ühel hoobil hävitada palju ilusaid mälestusi ja rikkuda mulje võrratust episoodist. Naisi, kes oskavad ööst ja päevast korrutada unustamatu muinasjutu, leidub küllalt, aga naisi, kes sellele muinasjutule oskaksid moodustada väärhelidest rikkumatu lõpu, — neid on juba märksa vähem

Tollel Riviera öisel liilial oli suursugusust. Tal oli hinges seda sisemist uhkust, mis momendil, millal minu mõte hakkas rändama väljapoole meist kahest, millal ma toitsin end juba uute elamuste umbmääraste kujutlustega, viis temagi instinktiivsele ümberkohanemisele. Ta muidu võrdlemisi intensiivsed füüsilised vastureageeringud vaibusid; lõpuks ta lamas üsna vagusi, tõstis käed üle pea ja vahtis lakke, kus kollases hämaruses ujus laiali lae reljeefne ornament. Need silmad olid väga meeldivad: polnud siin magedaid pisaraid, ainult pilk oli veidi tõsisem ja eleegilisem. Huuli palistas joon, milles puudus pisemgi etteheide.

See naine polnud õilis mitte üksinda armastuses, vaid ta oli hea ka lahkumises.

Me kumbki aga ei kõnelnud lahkumisest sõnagi. Meri niikuinii kõneles meie eest: ta kivine laul oli muutunud järsku tumedamaks ja tõsisemaks; ja alles siin ilmnes kõige ehtsamalt etteheiteist vaba paratamatu lahkumise üllas resignatsioon.

— — — — — — — — — — —

Jätsime jumalaga Nice'is, Boulevard Victor Hugol, ühe kohviku ees. Siin oli inimesi kõige rohkem.

Ta ulatas esimesena käe.

„Ela hästi!" sõnas vaikselt. Valged kitsad sõrmed olid jahedad, ja nad värisesidki kergelt, nagu külmetaksid. Päike sädeles veripunasel küünte-lakil ja sama punastel huultel mängles sõbralik naeratus.

„Nägemiseni!" vastasin sama vaikselt.

Ta kehitas õlgu.

„Oled ju ometi õhtuti kasiinos?" küsisin.

„Seda küll, aga vahest pole ma siis enam üksinda," vastas ta sama stiilse avameelsuse ja lihtsusega, mis oli olnud kogu meie käitumine sõnades ja tegudes, alates kohtumisest Monte Carlo rõdul.

Märkasin, et ise kaldun olema väiklane. Kummardusin vabanduseks. Hoidsin ikka veel ta kätt ja miskipärast ei saanud pilku lahti ta silmadest. Mu liilia, pärlvalgeid hambaid paljastades, naeris nüüd otse lõkerdades.

„Muidugi, kui kunagi kohtan sind kasiino rõdul jälle kurvana ja mina olen ka üksinda — küllap siis leian su uuesti!" lohutas ta mind nagu last.

Suudles siis mind viimset korda. Seekord juba nii, nagu ikka lahkudes: mitte pikalt ja kutsuvalt, vaid lühidalt ning kindlalt. Seejärel pöördus otsustavalt ning järgmisel hetkel oli juba kadunud sagivate inimeste vahel.

Astusin üle tänava ja pöördusin piki Avenue de la Gare'i Massena platsile. Kuskil väikeses restoranis jõin klaasi veini; sellele järgnes paaritunniline ekslemine mööda bulvareid, kuni sihitu triivimine tõi mu mereni.

Ujusin üsna kaugele ja lasksin end hällitada laineist. Naasnud randa, keegi daam kutsus mind mängima ping-pongi. Temagi sale keha avaras trikoos oli ahvatlevalt naiselik ning pilk oli temalgi paljulubavalt kutsuv. Ent seekord tegin erandi: vabandasin ja lahkusin rannast. Eelistasin üksinda jalutada elegantsel kail.

Vist siiski leinasin veidi oma sinist liiliat. Kuni viimse akordini oli meie episood ilma pisimagi lahkhelita, ju vist sellepärast järelkajagi hellises nüüd üsna tugevasti. Otsustasin lõpuni nautida ka seda, sest et see mulle meeldis.

Kogu pärastlõuna hulkusin mööda üksikuid kohti, otsides segamatust ja üksildust. Villefranche'i lähedal heitsin kaljule, mis pilvitu taeva poole virvendas kuuma lõõska. Ümberringi oli vaikne, ainult sügaval jalge ees hingas meri mõõdukalt ja tasa kohises ülespoole tõusev palav õhk.

Keha haaras väsimus ja jõuetus, kuid seni puhanud mõte hakkas ämblikuna korrutama uusi niite. Veri voolas küll veel aeglaselt ja rahulikult, kuid üle mu sisemise olemuse peegelsileda pinna käisid juba uute otsingute-puhangute eelvirvendused. Peaaegu juba kahetsesin, et rannikul olin loobunud ping-pongist. Teadmine, et veel üksnes piiratud päevi jätkus mulle Rivieras, et varsti tuleb niikuinii laskumine tuimusse, pinnapealsusse ja ükskõiksusse hallis argipäevasuses, üha puuris mu ajju, piitsutas mind kasutama igat tundi sinisel rannal; põhjustas tarbe püüda haarata võimalikult palju elamusi kaasaviimiseks.

On inimesi, kes koguvad postmarke; teised eelistavad vanu rahasid. Mina olin vist sündinud üksikute episoodide kollektsionääriks, elamuste-kalliskivide kirglikuks korjajaks, missugusest kirest ma polnud vähemalt senini saanud lahti ja millest ma polnud lahti saada tahtnudki. Filatelist rõõmutseb kui ta kollektsioon saab haruldase postmargi, kuid juba järgmisel hetkel ta igatseb veelgi haruldasema järele. Mina vaimustusin hingepõhjani, põlesin kõige võltsimatumas ja ehtsamas tundeleegis, kui iga uus episood tõi mulle unustamatuid väärtuslikke elamusi, kuid juba järgmisel hetkel igatsesin veelgi suuremate väärtuste, veelgi kaunimate elamuste järele. Ühed armastavad postmarke, teised raha, kolmandad kuulsust ja au — mina vaid tundsin, et armastan armastust ennast. Ja mida enam ma teda leidsin, seda enam ma ometi otsisin.

Ma otsisin armastuse ja ilu sünteesi ning eelkõige otsisin ma seda naises, sest naine võib olla keskuseks, kuhu võib koondada kogu maailma, kogu universumi ilu; naine — kui ta on tõeline naine — võib olla nagu värisev linnupoeg su pihus, kuid samal ajal ka paista sulle tähena astronoomiliste valgusaastate kaugustest. Ja kes ei armasta kanda värisevaid linnupoegi pihus, kes ei vaimustu siravaist tähtedest taevastes kõrgustes? Võib olla vahest see, kes on halb inimene, kes on mandunud külmusse, ükskõiksusse ja tuimusse. Säärane inimene ei armasta armastust ega ilu, vaid äärmisel juhul ta takerdub kogu eluajaks mingisse kujuteldavasse elamusse, mis aga kaugeltki ei saa olla tõeline elamus — juba sellepärast mitte, et tõeline elamus on — kestev.

Kiinduda sellesse, mis on kestev, seisev ja püsiv, on võrdne surma ootamisega. Üksnes alati liikuv, alati otsiv vaim on elav, mööda pidevat progressi rada sammuv loov vaim. Kosmoses valitseb liikumine tohutute kiirustega ja dimensioonidega, mis ei taha mahtuda meie maiste mõistetega piiritletud kujutlustessegi. Sellepärast ongi universum hukkumatu, suur ja avar. Mida kiiremini liiguvad inimlikud tunded, mida sagedamini vahelduvad elamused — seda suurem, üllam ning hukkumatum on ka inimese hing, ja ainult see hing võib olla küllalt avar selleks, et mõista ja tunda, mis on kõigis tundeist suurim ja kõikidest elamustest vägevaim. Seisev, püsiv armastus on nagu surnu armastus: külm ja mullalõhnane.

Uudiseid kodumaalt

Paidest

Instrueeriti hoonetegruppide juhte. Möödunud esmaspäeval toimus Paide Linnavalitsuse saalis Järvamaa õhukaitse- ja tuletõrjereferendi H. Rünne kokkukutsel Paide hoonegruppide juhtide ja nende asetäitjate instrueerimiskoosolek. Koosolekust võttis osa 20 Paide hoonegruppide juhti ja nende asetäitjat. Koosolekul esitati õhukaitsesse puutuvaid küsimusi ja informeeriti komisjoni Eesti Õhukaitseliidu struktuurist ja selle ülesandeist. Eriti käsitleti küsimusi, mis seisavad ühenduses hoonegruppide juhtide ja nende asetäitjate edaspidiste ülesannetega.

Järvamaalt

Lehtse noored koguvad haavatuile annetusi. ERÜ Järva ringkonnaameti kaasabil on Lehtse noored asunud pidevalt koguma annetusi ja külastama Tapal asuvaid sõjaväehaiglaid. Külaskäikudel viiakse rikkalikult külakosti võileibade ja paberosside näol. Üritusest võtavad vaimustatult osa tütarlapsed eesotsas oma agara juhi Ellen Uulepiga.

Viljandist

Turbarabas lõppes töö. Viljandi linnale kuuluvas Karula turbarabas lõpetati töö. Suve jooksul toodeti turvast 1300 t, mis on suurim kogus, mis on toodetud kunagi varem.

Turvas on paigutatud kuuridesse, kust seda võimalust mööda linna vedama hakatakse. Turba kuuridesse panemisest võttis osa rohkesti isevarustajaid, samuti ka eesti sõdureid.

Arstikohad vabad. Viljandist on lahkunud oma ülesannete täitmiselt maa-arst dr. T. Randmäe ja maakonna loomaarst K. Pitkart, mistõttu nimetatud kohad praegu vabad on.

Praegu on vaba ka Suislepa jaoskonnaarsti koht. Tervisepuhkusele on lastud Tarvastu jaoskonnaarst dr. Orro, kelle ülesandeid täidab Paistu jaoskonnaarst.

Türilt

Karistati isikutunnistuseta elamise pärast. Järva prefekti otsusega karistati neil päevil Türil Koidula tn. 16-a elunevat Teodor Bachi isikutunnistuseta elamise pärast 70-rmk. rahatrahviga või selle mitte tasumisel 7-päevase arestiga.

Haapsalust

Kunstnike annetus sõjaväehaiglaile. Kunstnikud H. Betlem, R. Palm ja G. Tamverk korraldasid suve kestel rea kontserte Saaremaal, külastades 13 kirikut. Kontsertidest saadud sissetuleku on kunstnikud nüüd annetanud Haapsalus asuvaile sõjaväehaiglaile.

Nimetatud annetuse arvel antakse haavatud sõdureile rahalist toetust või valmistatakse haiglaile pesu.

Valgamaalt

Valgamaal käib hoolas põllutöö. Kõigis Valgamaa valdades, mis ei ole otseses sõjategevuse piirkonnas, käib praegu hoolas põllutöö. Sõjalised võimud on andnud põllupidajaile loa jätkata viljade koristamist ja peksutöid rindetaguses piirkonnas kuni 5 km kauguseni rindest. Seda võimalust kasutavad põllupidajad, et päästa põldudel olevat vilja. Nii on möödunud nädalal paljudes majapidamistes lõpule jõutud ka suvivilja kokkupanekuga ning selle peksmisega.

Majutamine Tallinnas

Pöördusime järelepärimisega linna korteriameti poole, et kuulda kuidas on praegu olukord sissesõitnute majutamisega ja kuivõrd Tallinna elamaasunuile suudab oma kaasabi võimaldada korteriamet.

„Tallinna korteriametil, samuti nagu selle Nõmme osakonnalgi praegu vabu kortereid ei ole," vastatakse meile.

„Sissesõitnuil, kes Tallinnas on saanud elamisloa, tuleb seetõttu leida ulualune täiesti enda algatusel.

Tavaliselt toimub see praegu nii, et inimene otsib endale sobiva peatusvõimaluse ja teatab siis sellest meile, esitades avalduse korteriorderi saamiseks. Meie omalt poolt kontrollime, kas teatatud ruum on vaba ja kas ta võib kuuluda väljaandmisele ning kirjutame seejärele välja korteriorderi."

„Kuid kui majaomanik või allüüriliseks asumise korral korteriomanik on ruumi väljaüürimisega nõus?"

„Siis käib asi lihtsamalt ja tavaliselt kontrollita."

„Missuguseid dokumente nõutakse korteriorderi väljakirjutamisel?"

„Avaldusblanketiga tuleb koos esitada veel politsei elamisluba ja töötõend. Viimane ei ole küll tingimata vajalik. Töötõendi juurelisamine on korteriorderi taotlejale aga soovitav sel juhul, kui korteri tahtjaid on mitu. Sel juhul on töötõenditega varustatud avaldustel eesõigus."

„Kuidas on aga lugu nende korteritega, kust inimesed ümberasumise korras on lahkunud või lahkuvad? Kas sel teel vabanenud korteritest linna korteriametile ei teatata?"

„Vabanenud ruumidest tuleb küll teatada, kuid tegelikult pole seda tavaliselt tehtud.

Lähemate päevade jooksul võetakse aga Tallinnas rakendamisele tänavu kevadel antud eluruumide otstarbekohase kasutamise määrus, mille alusel Tallinnas, mis teatavasti kuulutati hädapiirkonnaks, vabanenud eluruumidest maja- või korteriomanikud on kohustatud teatama. Samuti on maja- ja korteriomanikud kohustatud teatama eluruumidest, mis pole otstarbekohaselt ega täies ulatuses eluruumidena ära kasutatud.

Teadaannet määruse rakendamise kohta Tallinnas on oodata arvatavasti juba käesoleva nädala lõpul või tuleva nädala algul. Tõenäoliselt võidakse sellega üsna tunduvalt lahendada pragust korterikriisi."
]

Võitluses kodumaa kaitsel bolševismi vastu langes

rms. Karl Trei,
* 20. 2. 1918, lang. 11. 8. 1944
Mälestab
Eesti piirikaitse rügement.

Võitluses kodumaa kaitsel bolševismi vastu langes

rms. Martin Järv,
* 3. 7. 1904, lang. 12. 8. 1944
Mälestab
Eesti piirikaitse rügement.

Võitluses kodumaa kaitsel bolševismi vastu langes

rms. August Tamm,
* 22. 9. 1912, lang. 23. 8. 1944
Mälestab
Eesti piirikaitse rügement.

Võitluses kodumaa kaitsel bolševismi vastu langes

rms. Hendrik Rebane,
* 30. 1. 1906, lang. 25. 8. 1944
Mälestab
Eesti piirikaitse rügement.

Võitluses kodumaa kaitsel bolševismi vastu langes

rms. Martin Pruudel,
* 14. 2. 1904, lang. 25. 8. 1944
Mälestab
Eesti piirikaitse rügement.

Võitluses kodumaa kaitsel bolševismi vastu langes

kpr. Aleksander Pani
* 8. 5. 1904, lang. 29. 8. 1944
Mälestab
Eesti piirikaitse rügement.

Lahingus vaenlase vastu langes

ss-gren. Arkadi Serko
* 29. 4. 1924, lang. 14. 8. 1944
Vaikses leinas ema, teadmatuses viibiv isa, vend, õed ja tädid.
Eesti Draamateater
Hingepalve pühapäeval, 17. 9. 44., kell 12 Siimoni kirikus.

Lahkus vaikselt siit maailmast

Aleksander Väli,
* 10. 9. 1887, † 12. 9. 1944
Leinavad abikaasa, poeg ja omaksed, lakivabriku ametnikud ja kaastöölised.
Puusärkipanek 15. sept. k. 18 Suurtüki 2. Matmine 17. sept. kell 12.30 Issandamuutmise kirikus.

Surma läbi lahkunud kallist isa ja venda

Aleksander Keevallik"ut,
* 3. okt. 1891, † 10. sept. 1944
mälestavad sügavas leinas tütred ja omaksed. T. L. Gansi- ja Veevärk.

Elu ilusaimais aastais surma läbi lahkunud armast

Boris Johannese p. Loorits'at

mälestavad valusas leinas naine pisipoja Vahuriga, ema, võõrasisa, naise ema, õed, vennad perekondadega ja kõik ta kaastöölised.
Ärasaatmine leinamajast Tall., Roo 12, Kaarli kirikusse reedel, 15. sept., k. 16. Matus samal päeval Apostliku õigeusu kalmistul.

Helene (Ellen) Hansen
* 5. 3. 1912, † 11. 9. 1944
Leinavad
õde perekonnaga, K. Nigul perekonnaga, K. Niguli juuksetööstuse kaasteenijad, Linda ja sõbrad.
Ärasaatmine 17. 9. 44 kell 12.30 A. Hitleri 6. Matmine k 13.30 Aleks. Nevski kalmistul.

Vaikselt lahkus siit maailmast minu abikaasa, isa ja vend

Jaak Tomp
* 15. aug 1874, † 13. sept. 1944
Leinavad
abikaasa, tütar, vend ja omaksed
Kirstupanek leinamajas Viru 9—16 15. 9. 44 kell 18. Ärasaatmine leinamajast 16. 9. 44 kell 14.

Pika raske haiguse järele lahkus meie hulgast

Kaljo Asper,
* 26. 8. 1921, † 8. 9. 1944
Leinavad ema, vanaema, tädi perekonnaga, perek. Sepp ja Helmi.
Maetud 11. 9. 1944. a. Laiuse kalmistule.

Lahkus meilt meie abikaasa, isa ja äi

Gustav Tuisk,
* 28. 1. 1872, † 9. 9. 1944
Leinavad abikaasa, poeg, minia, teadmatuses viibiv tütar ja omaksed.

Taevaisa tähtel suri meie kallis pisipojake

Peeter Madisson,
* 8. 9. 1943, † 12. 9. 1944
Mälestavad valusas leinas isa, ema, õde, ristivanemad, vanaisad, vanaema, onud ja tädid perekondadega.
Ärasaatmine 17. sept. kell 11 Valgeit tänavalt nr. 23 Metsakalmistule.

Lühikese raske haiguse järele lahkus meie armas ema ja vanaema

Sophie Kotling,
(sünd. Steinberg)
* 5. 3. 1864, † 13. 9. 1944
sügavas kurbuses
lapsed, lapselapsed ja omaksed.
Kirstupanek 16. sept. 1944 k. 17.30 matmine pühapäeval, 17. sept. Jaani kirikus pärast jumalateenistust.

Ootamatult uinus igavesele rahule minu armas abikaasa

Helmi Saarem,
(sünd. Nahkur)
* 10. sept. 1917, † 10. sept. 1944
Mälestavad valusas leinas abikaasa pisitütrega, ema, õed perekondadega, vend abikaasaga, mehe õed ja vend abikaasadega.

Ametlikke teateid

TEADAANNE

ülemaaliselt (välja arvatud Tallinna linn) kehtivate 37. toitlusperioodi kollase tooniga elatustarbealnete põhikaartide ümbervahetamise kohta Tallinnas (ja ka ülemaaliselt) roosa-tooniliste 37. t./p. elatustarbealnetekaartide vastu

Alus: Turukorraldusvalitsuse teadaanne, mis avaldatud „Eesti Sõnas“ nr 212 — 12. 9. 1944.

37. toitlusperioodi (18. 9. — 15. 10. 44) kollase tooniga elatustarbealnete põhikaardid vahetatakse Tallinnas sama perioodi roosa-tooniliste elatustarbealnete põhikaartide vastu ümber allpool toodud tingimustel ja korra kohaselt.

1. Kui isik asub Tallinnasse mõnest teisest omavalitsuse piirkonnast ja on asunud mõne Tallinnas asuva käitise või asutuse teenistusse, siis toimub kaardi vahetamine käitise või asutuse kaudu. Selleks otstarbeks käitis või asutus esitab oma asukoha Toitlusameti rajoonile a) vastavalt täidetud majaelanike nimekirja kahes eksemplaris, b) isiku osturaamatu ja c) vahetamisele tuleva kaardi.

Käitises või asutuses töötaja leibkonnaliikmete kohta tuleb käitisel või asutusel koostada erinimekirjad samuti majaelanike nimekirja blanketil ja nimelt kolmes eksemplaris, kui kaartide vahetamist taotletakse esmakordselt, s. o. kui 36. toitlusperioodil ei ole Tallinnas toimetatud kaartide vahetamist või saamist, ja kahes eksemplaris, kui leibkonnaliikmelle vahetati või võeti elatustarbealnete kaarte Tallinnas juba ka 36. toitlusperioodil. Koos leibkonnaliikmete nimekirjadega tuleb esitada isikute osturaamatud ja vahetamisele tulevad kaardid.

2. Kui isik on asunud Tallinnasse, kuid ei ole mõne Tallinnas asuva käitise või asutuse teenistuses, siis vahetatakse tema kaart ümber juhul, kui tema omab Tallinna politseijaoskonna poolt väljaantud loa Tallinnas elamiseks, kusjuures isikud, alates 14. aastast, peavad kaardi ümbervahetamiseks Tallinna Toitlusametile esitama vastaval blanketil avalduse, mis on varustatud Tallinna Tööameti (Pärnu mnt. 36 tuba 75) registreerimise märkusega. 0—13-aastaste isikute kohta ei ole Tööametis registreerimine nõutav.

3. Sõjaohupiirkonnast Tallinnasse evakueerinud isikuile kes taotlevad kaartide vahetamist Tallinna Toitlusametist esmakordselt, vahetatakse 37. t/p kollase tooniga elatustarbealnete põhikaardid ümber ilma Tallinnas elamisluba nõudmata, kuid tingimusel, et evakueerunu oleks Tallinna Tööametis registreeritud p. 2 kohaselt.

4. Kui isik viibiv Tallinnas ameti asjus ja esitab lähetamise kohta vastava dokumendi, siis vahetatakse temale lähetusaja ulatuses kollase tooniga kaardi kupongid söökla kupongideks.

5. Kaartide ja kupongide vahetamine pp. 2, 3. ja 4. tähendatud isikutele toimub Toitlusameti I rajoonis, Vene 8.

Avalduse ja majaelanike nimekirja blanketid on saadaval Toitlusameti rajoonest.

Tallinna Linnavalitsuse
Kaubandus-tööstusosakond.

TEADAANDED

Kohustan kõiki käitise töölisi, kes töötasid Elvas Austla põllutööriistade ja metallitööstuses, end registreerima kiires korras töö jatkamiseks aadressil Tallinn, Lai 41/43 Põllumajanduse Keskvalitsuse mehhaniseerime osakond (Firma Austla). Käitise omanik

Otepää linnavalitsus asub Paides Tallinna tn. 19. Asjaajamine võimaluste piires kella 9—12-ni Tel Paide 99
Otepää linnavalitsus.

Eesti Autopargi Autotööstuskoolis ja Automehaanika Tööstusõpilastekoolis algab õppetöö 18. sept s. a. Autotööstuskooli võetakse uusi õpilasi vastu I klassi — algkooli lõpetanuid, II klassi — Tööstuskoolide I klassi lõpetanuid. Endiste ja uute õpilaste Autotööstuskooli registreerimine on 15., 16. ja 18. sept. s. a. kooli kantseleis Vene t. 31, tel. 437-15 kella 9—15. Kooli juhataja.

Teadaanne Haiguskindlustusasutuse Tartu osakonna asjaajamine jatkub Paide osakonna ruumes. Paides, Tallinna tn 5, tel. 112. Tallinn, 12. sept 1944 P. Johanson. Haiguskindlustusasutuse juhataja.

Tartu tuberkuloosinõuandla asub Varbevere algkoolis (11 kilom. Kaarepere [illegible]ast).

KES TEAB

Evak. Tõlliste vallast Tsirguliinast, kes teab mingisuguseid teateid anda minu vanemate Juuli ja Toomas Gross'i kohta? Köhleri 23—11, H. Gross.

Palun, kes teab minu venna Ernst-Richard Hendriksoni ja ta abikaasa Veera ja tütre Eda saatusest? Viimane elukoht Nõo vald, Võsu talu. Teated saata Helmi Hendriksonile, Vodja p.-ag., pk. 18, Viisu mõis.

Palun teateid Valguta vallas, Unni talus elunevate Jaan ja Liina Tammina saatusest. Teat. saata aadressil: Helmi Hendrikson, Vodja p.-ag. pk. 18, Viisu mõis.

Kes teab Tartust evakueerunud **August Praksi**, ta abikaasa Marie ja tütre Olga saatusest? Teat. Meeta Sillansoo, Vodja p.-ag. pk. 18, Viisu mõis.

Kes teab **Laine Tõnismaast** (Kloostri 3—5, Tartust), Anna Tõnismäest ja Luise Pungarist (Õnne tn.), pal teat. Rudolf Tõnismaa, Väike-Patarei 10. Tallinn.

Kes teavad midagi minu abikaasast **Ann Tootsist ja tütrest Tiiust**, eluk. Tartus, viimane asuk. Taevaskojas, Valgesoo k. Teat. dr. H Talts'i nimele Tallinna, Roosikrantsi 16—5 Villu Toots.

Võrumaa elanikud, kes teab midagi Lepistu vallas Tsooru as elunenud järgmistest **perek.: Heinsoo**, (end Hindrekson), Jalk, Laur, Leinus. Teat Vene-Balti as. 135—14 Tallinn-Kopli, või Alatskivi p.-ag. 20-B, Ruudi Heinsoo.

Hr Rufim Prakson Tartust, Vallikraavi tn. 3, pal teat kiiresti Mõisaküla Pärnu tn. 29 O. Adamson.

Kes teab pr. **Adeele Tamm'e** ja poja Kalju asukohast? Elasid Tartus, Riia 32—1 Pal. teat E. Sammile Tallinn, Hermanni 10—5.

Minu õe **Marta Vaasa saatusest kes teab?** Elas Võrumaal Põlva v Naruski k. Pal. teat Tallinn, Lille 2—12, J. Kuresaar.

Tartlased! Kes teab **Tartust** Tähtvere v. Rahinge algkooli **evak** perekondade Jaan Rööm'u, Meinhard Sootla ja Arnold Marandi praegust asukohta. Teat. aadr. J. Rööm, Tööstuse 26—3, Tallinn.

Kes teab **Leida Nooli** ja Võru politseijaoskonna politseinik **Osvald Vanembi** saatusest, teat aadr.: uscha Eduard Nool, SS-Feldpost 31139.

Kes teab Anna ja August **Tabbun'i** eluk evak Tartust. Pal. teat Harri Tabbun, Eesti sõjaväehaigla Supeluse 2 Haapsalu.

Kes teab Võrumaalt Ruusmäe v Hurda k Elfriede ja Heinfried **Siidra** perekondadest Teat Edgar Siidra, Fp.-nr 07560E

Nõost evak **Joh. Tellismaa** perek. kes teab Pal teat. M Tellmann, Pärnu mnt. 57, Tallinn.

Otsin oma õdesid, sugulasi ja tuttavaid, kes evak Võrumaalt Pal teat Rapla raudteejaama, **Bernhard Sillaotsale.**

Otsin oma venda **Heino Miiteli**, kes koos Hugo Russakuga evak Veski v Tartumaalt Teat A Miitel Feldpostamt Tallinn, Kevade 4.

Waff.-gren. Ilmar Volmer otsib oma vanemaid Teat 3/SS-gren Ilmar Volmer Ausb Rgt 20 Deutsche Dienstpost Abholpostamt 5-c. Reval, Klooga.

Leida Urm end eluk Kanepi v Võrumaal Teat Joh Urm Feldp.-nr 06470-D

Heikki, Arved ja Helene Matkurid, teat endast Helmi Tipnerile, Parkali 4—7, Rakvere.

Klaudia Jänes, teata oma aadress Pärnu Nachschub Batl 800 Feldpostnr 46228 Tallinna tn 19 Evald Jänes

Jõhvist evak **Endla Kallasmäe** praegust asukohta kes teab pal teat A Kallasmäe, Pärnu mnt 57, Tallinn

Vastseliina v pärit Lotta ja Armilde **Palmi** ja Marta Laikvee praegust elukohta kes teab? Teat Elisabeth Lintertile Peningi v., Pikavere pk 28.

Irene Volter, teata oma aadress Pärnu Nachschub Batl 800. Feldpostnr 46228 Tallinna tn 19 Juss Volter.

Kes teab Võrust evakueeritud **Olga Liiv'i** ja Lesvalt **Tanlel Rauba** perek asukohta Pal teat. V Liiv Paide postkontor, nõudmiseni.

Renate Mandel'ist Antsla-Linnamäelt kes teab Pal teat Rurik Mandel'ile, Alatskivi p-ag pk 20-b. Tartumaa või R. Loo, Rapla jaam.

Linda Tanni, eluk Tartus Mäe 49. hiljem Kambjas Tung teat. Haapsalu, Turg 5, Johannes Tanni.

Otsin oma naist **Minna Künnapuu'd** Tartust. Kes temast midagi teab pal. teat. Põltsamaa, Kuperjanovi tn. 7 pr Ruusele.

Veski v. Tartumaalt evakueerunud Peeter Märk'i praegust asukohta kes teab? Pal. teat. G. Märk, Pärnu mnt. 57, Tallinn.

Võrumaalt Lasva v. evakueerunud, kes teab **Gustav ja Voldemar Runthalist?** Pal. teat. August Runthalile Fp. 07560-E.

Kes teab või on näinud Viine Haar'i koostiltarde Reeda ja Marjuga, **evak** perek. Parm'uga Võrumaalt Otsa as. sama maakonda, Leevi v Kenkslla k.? Tallinn, Tina 18—7, Joh. Haar.

Kes teab Valgamaalt Karula v. Igaste as. **evak.** minu abikaasa Antonina ja poja Aavo Jänes'e saatusest või nende asukohast? Tallinn, Auru 2, Harry Jänes või Tallinn, Lai 34 F Söött või Kloostri 14, N. Kokla.

Harri Ilves otsib Võrumaalt evak vanemaid, sõpru ja tuttavaid Teat Rapla, Viljandi m. 46, tel. Rapla 27.

Otsin oma abikaasat **Valve Luhaorg'i.** Evak Tartust Pal teata endast aadr Lüganuse pk 4. Ants Luhaorg

Sangaste ja Ilmjärve põgenikud! Kes teab midagi **Peeter Soome** perekonna saatusest (end. eluk. Ala-Jänese talu) Pal teat Tallinn, Pärnu mnt 57 Gustav Soome.

Tartumaalt Nõo v. evak.! Kes teab teist perekond Teemanti saatusest, kes elasid Luke mõisas. Pal. teat U Teemantile Tõnismägi 16, Tallinn.

Jaan Kängsepp otsib teat. Virumaalt evak. naise ja Sangaste vallas elanud laste kohta Teat Viljandi pk või Feldpost nr 07426

Kes teab Otepäält kaduma läinud **pr. Endla Valgeristist** (sünd Murula)? Pal. teat. veebel Valgerist'ile Feldpost-nr 09695-B.

Soomest tulnud eestlased, kes teab Valter Sirkovi saatusest, pal. südam teat Tallinn-Nõmme. Vana-Pärnu m 11-a, M Sirkov.

Amanda Ilves otsib Võrumaalt evak vanemaid ja tuttavaid Teat Pärnu, S.-Veski 15—7.

Helmuth Eggert otsib Võrumaalt evak. vanemaid, sugulasi ja sõpru Teat Rapla. Viljandi mnt. 46, tel Rapla 27

Kes teab Võrus, Jüri tn 1 elanud Eisen'ite ja Mälle'de saatusest? H Eisen Tallinn, Koidu 71—2.

Võrumaalt evak.. kes teavad **Hilda Tähevälj'st, perek. Viilo'st ja Kangro'st** (elasid Vastseliina v Zorona as.)? J Tähevälj, Kohta-Järve 138—8, Kohtla.

Kes teab midagi **Anna Siniljärve** ja Marianne Küla saatusest, elasid Tartus Liiva 40—5 Tungivalt teat Haapsalu, Turuplats 5, Rud. Bergmannile.

Heino Reemet! Teata enesest kiiresti oma perek. järgmisel aadressil: Ohukotsu, Varbola, Oitma t. ja Märjamaa, Kasti, Koha veski. Hädavajalik.

Petserimaalt evak., kes teavad midagi Karl ja Marianne **Mangul'ite** saatusest (elasid Roodva v. Uue-Petseri k.) ja Austra Laatsi perek. (elasid Lõuna Sohimo k.), ja Marta Mangulist (elas Petseris Jõe 12). Teatage aadr.: Klaara Mangul, Viljandi, Jakobsoni 40—1

August ja Alide Laidveed Tartust Teat Estn. Pol. E. Btl. 35 Tallinn, Aado

Ferd. Konsen, Anna Konsen, Jaan Konsen, evak. Tartust, teatage oma aadress Ferd. Konsen, Rakvere, Mõdriku haigla ja hiljem Feldpnr. 48314B

Kes teab Võrus Uuslinnas elunenud **Alice Kukk'e** (koos poja Einoga) saatusest? H. Ramjalg, Tallinn, Pärnu mnt 24—7, tel. 455-64.

Arved ja Asta Volter (evak. Tartust. Võidu 11—8), teatage kohe oma asukohast emale ja Gerdale Asume praegu Tallinnas, A. Hitleri 60 Tel 320-31

Kes teab **Ida Jekimovi** ja Lydia Jekimovi praegust elukohta, pal teat Boris Jekimovile, Feldpost nr. 39324

Pilt A. ja Pant L. E. ja K. Petserimaalt, Laasarevast, praegune elukoht Põltsamaa v. Vitsjärve k.. otsivad oma sugulasi ja tuttavaid Kiri Palde pk.. nõudmiseni.

Hr Loog perek. ja Elsi, Antsla vallast, teat. enesest Tallinn, Voolu tn. 5—3.

Eugen Grigorovitš teata oma asukoht Tallinn, Koidu 21-a—10, E. Grigorovitš

Villy Sibul (Võrust evak.) otsib oma sugulasi ja tuttavaid Teat Toompuiestee, 4.

Kes teab Tartumaalt Võnnu v. Lääneste k. evak. Liisa ja Anne **Sirelist**, palun teat. ERÜ Tallinna Ringkonnaamet. Ala 12, Tallinn.

Kes teab ülikooli õppemetskonna metsaülema **Bernhard Halleri** ja tema abikaasa asukohta või omab andmeid nende saatusest? Elasid Järvseljal Meeksi v. Pal. tungivalt teat. õele Erika Joosep'ile, Tahkuranna p.-ag.

Kes teab **Johannes Purgi** ja tema perek või Richard Purge ja tema perek saatusest, kes elasid Võrumaal Vastseliina v. Säänike t. ja viimane **Juraski k.**, teat. ligemaid andmeid pärast 4. 9. 44 nende saatusest aadressil Gefr Leho Purgi. Feldpostnr. 07560-E.

Kes teab **Jefimia Järvis'e, Eduard Hõlmoja**, Kasaritsa v. ja **Veera Tamm'e**, Antslast, praegusest elukohast või saatusest, pal teat Julius Järvis'ele Feldpost nr. 07560-E.

Kes teab **Leida Laas'i** praegust elukohta või saatust. kes elunes Vastseliina alevikus. pal teat Aleks Laas'ile Feldp nr. 07560-E

Kes teab **Emilie ja Leonora Erk'i** praegust asukohta? Evak Valgast (Kesk 15) Teat Tallinn, Politseipatali 35. I Erk, Z. B. V. komp.

Anna Libiseja, perek Muruaas ja perek. Tennussaar, palun teatage oma asuk Linda Libese'le. Raasiku pk. 10.

Kes teab Mõniste valla elanikest Anna ja Siivi **Hanimäei** saatusest Pal. teat. Herbert Hanimägi'le, Tallinn, kriminaalpolitseis.

Kes teab Rõngu vallast **evak.** Viktor **Lausing'ist**. Pal. teat. Märjamaa, Pärnu mnt 34—1. Heino Rüga'le. Läänemaal.

Sõja keerises 17. 8. 44. a. Ahja-Tartu maanteel kaduma läinud **Endel Laanekodu**, küsi oma isa järele Kolgi vallamajast. Järvamaal.

Kes teab **Emilie Adrat'i** ja Amalie Haari perek. (elasid Valgas Võru 30—1)? Pal. lahkelt teat Tallinn Tina 18—7, Joh. Haar.

Kellel on teateid minu mehe **Peeter Madissoo** kohta Tartust? Pärnumaa, Sindi, Paikuse vallamaja. pk. 27. Elmira Madissoo.

Tõrvast või selle ümbrusest evak pal. teat Tallinn Tööstuse 1—10, R Pollmann.

Otsin oma poega **Raimnud Iva** (Võrust evak.), kes teab tema asuk., pal. teat. aadr Viljandi. Leola 4—3. ema Olga Iva

A. Villmaa Tartust teatab pojale ja kõigile sugulastele, et minu aadress on: Purdi metsk Kareda p-ag või Tallinn, Falkpargi 4.

Kes teab minu isa ja ema **J. Nursi** saatusest õed Linda, Laine (Nursi) (end. eluk Tartumaal Luunja v Keo'e t.)? Haapsalu Sõjaväehaigla. Turuplats 5.

Kes teab Ropka Ränilt evak **Aino Alleri** aadr.? Haapsalu. Sadama tn. 21. Endel Aller viibib veel lühemat aega ravil

Kes teab midagi minu isa Jüri ja ema Liisa, vend **Oskar Teder'ite** saatusest (eluk. oli Vara v., Vara sae- ja jahuveskil)? Tallinn. Pühavaimu 1—1 Tel. 411-70. A. Teder.

Palun kõik Võrumaalt Sõmerpalu vallast evak, kes teavad midagi minu abikaasa **Alide Kaan'i** saatusest (eluk. oli Võrumaal Sõmerpalu v. Kolgera k.) teat minule aadr. Ed Kaan Feldpnr. 07560-E

Kes teab **Richard Vardja**, Alfred Salumetsa perekondadest (elasid Mooste v Võrumaal)? Alf Vardja Keldrimäe tn 9—3, Tallinn.

Kes teab Räpina v. Radamaa k pärit oleva **Erna Truuts'i** (sünd P dos) ning kahe lapse saatusest või nende praegusest elukohast? Pal. teat. O Gren. Reinhold Truuts'ile 5/SS-Gren Ausb. Rgt. 20. Deutsche Dienstpost. Abholpostamt Reval.

Kes teab **Klaudia Tuuling'u**, tema vanemate ja 2 lapse saatusest, elasid Räpina v Kuuksi külas. Pal. teatada O. Gren Saamuel Tuulingule Stab II SS-Gren Ausb. Rgt. 20. Deutsche Dienstpost. Abholpostamt. Reval.

Palun teateid perek. Remmelt kohta Petserimaalt. Ilse Remmel, Järve t., Klooga as.

Võrust tulnud, kes teate midagi minu vanaema **Helene Ilier'i** praegusest elukohast või saatusest? Elas Võrus, Petseri tn. 17. Teat. tema tütretütrele Rosen'ile, Pakri p.-ag. või Tallinn, V.-Kalamaja 40—1.

Võrumaalt, Lasva v. evak., kes teab Peeter Hääle perek.? Pal. teat. Eduard Häälele, Fp. nr. 07660.

Kes teab Võrumaalt Vastseliina v evak. Amalie, Olga ja Edmund **Vaas'idest.** pal. teat Edm. Vaasile, Torma postkontor, Tartumaal.

Kes teab Petserist Batškovkast evak. **Anni Kõiv'u** (viimane eluk. Antsla) (praegust elukohta? Meeri Lott, Meekleri kt., Kareda p.-ag. Järvamaal.

Kes teab Tartumaalt, Ahja v Aravu k. Emma Lambing'u ja tema tütre Elsa Truutsi, lastega, saatusest? Teat I. **Narusk** p.-k. 1, Kehra p.-ag.

Narusk Samuel, Leevakult. Võrumaalt. Perekond siin. Tule kohe. Vend Kehras.

SS-vabatahtlik Olev Paul otsib oma ema **Anna Paulit** Petserist. Teat O. P. Eesti Sõjaväe haigla. Haapsalu.

Otsin Valgamaalt Sangaste v. evak. perek. **Rebase't.** Arnold Rebase, Feldp 49068E.

Kes teab Tartust **evak. Anna Kärneri**, Otto ja Liisa Steinbachi praegust elukohta või nende saatust? U Kärner, Haapsalu, Sadama 21.

Räpina, Veriora, Toolamaa, Mooste ja Koiola v. elanikud, kes teist teab Daniel ja Lotti Piirsalu'de saatusest? Pal südamest teat tütrele Leida Piirsalule, Kunderi 25—2, Tallinn.

Kes teab midagi Rannus elunenud perek. **Suba** ja perek. Lukatsite asukohast või saatusest? Tallinn, Lai 8—5, M Hõbe või kella 17-ni tel. 446-91.

Kes teab Maire, Aari, Toivo, Tamara ja Al-der Talvik'ute elukohta (viimane elukoht oli Misso v. Kõrgesaare t. Võrumaal)? Alatskivi p.-ag., pk. 20. Tartumaal, Nikolai Talvik.

Kes teab Ludmilla, Riita ja Jevdokia **Klavanide** elukohta, (viimane elukoht oli Petserimaal. Lõuna v., Kõrgesilla k.)? Alatskivi p.-ag.. pk. 20. Tartumaal. Voldemar Klavan.

Sugulased, tuttavad. palun kirjutage minule, Aleks Viigand'ile aadr.: Alatskivi p.-ag., pk. 20, Tartumaal.

Kes teab Võnnu v. evak. Allide **Raudsepp'a** ja Tartust Johannes Rootslase praegusi elukohti ja aadr., pal. teat SS-gren. Leonhard Raudsepp'ale 20 SS-Eis Ausb. Btl I Gens. komp. Reval, Klooga.

Kes teab Petserist evak. **Anast. Pääsu** ja Olga Olokas'i, end Pääsu, saatusest või nende asukohast, pal. teat. Vändra p.-ag., Vihtra pk. S. Pääsule.

Otsin oma isa **Karl Pärti** (evak. Valgast) ja ema Evgenie Pärti (evak. Tartust). Teat. pojale I. Pärdile SS-Flak. Ausb. Bttr. 20. Deutsche Dienstpost (5-c) Abholpostamt Reval.

Lgp. kaask., kes teavad midagi Valgamaal Taheva lastesanat. teenistuja Jaan **Pässi** perekonna praegusest asukohast või saatusest, pal. teat Irene Pässile, Tallinn, Heina 31—8.

Elmar, Helmi, Minna ja Elli, lastega peatuvad Viljandi ligiduses. Kirjad saata Viljandi pk. kuni nõudmiseni.

Võrumaalased, kes teab Vastseliina v. elunenud Rudolf, Alide ja Juta, Helmi, Friedrich ja Linda **Keir'ide** saatusest? Tallinn-Nõmme, 360—1, E. Keir.

Villem Ahas, pal. teata endast emale. Vana-Kalamaja 25—10, Tallinn.

Võrumaalased, kes teab Varstu alevis elunenud Johannes ja Frieda Vainu saatusest? Tallinn-Nõmme, Pärnu mnt. 360, E. Keir.

Kes teab midagi Taheva vallas elavast **Jaan Kasak'a** perekonnast pärast 15. aug. 1944. a.? Waffen-Uscha J. Kasak, SS-Nachr. Ausb. Rgt. 20. Deutsche Dienstpost, Abholpostamt Reval

Kes teab Ardo ja Anni **Rändal'i** (Reinthal) saatusest? Elasid Tartus, Herne tn. 15—3. Teat. pal. saata vennale Harry Reinthal, Heina 31—8, Tallinn.

Otsin oma perekonda, abikaasat Gertrud **Laurits'at**, tütar Ive-Margit Laurits'at ja naiseema Anna Oidermanni, kes elasid ajutiselt Nõo v. Alamaa k. Leitu ta. Põltsamaa v. Anikvere k. Nupu t. Johannes Lauritsa

Otsin oma õde **Linda Sillaste't** ja tädi Anna ning Jakob Põldmaa'sid, kes evak. Valgam., Tõlliste v. ja as Lembit Sillaste, Tulbi 11, Tallinn.

Otsin oma Valgamaalt, Tõlliste vallast ja as. evak. vanemaid Ado ja Milli ning õdesid Helene ja Alide Kikkas'eid. G. Kikas, Tulbi 11, Tallinn.

Palun teat. minu õdede **Anna Ombluse**, Marie Türgi ja venna Peeter Türgi saatusest Tartust. A. Utsal, Tallinn, Toomkuninga 12—3.

Kes teab midagi **Traudi Volteri** (Tartust) ja Hilja Ratasepa (Tähtvere vallast, Söödi talust) saatusest? A. Lilloveer, Tallinn, Olevimägi 12—3.

Kes teab midagi perek. **Koha'st**, Tartust läinud Käreverre? R. Kiiv, Tallinn, Olevimägi 10—1.

Kes teab **Bertha Lindegröni** saatusest (eluk. Vaabinas)? Vilma Veiermann, Kalda 30, Haapsalu.

Otsin oma Võrumaalt, Räpina v. Raigla k. evak. vanemaid Jaan ja Alide ning õde Ole **Luhaste'id**. Daniel Luhaste, Tulbi 11, Tallinn.

Kes teab Võrumaal Lepistu v. Aini, Vilvi ja Kaarli **Zimmer'ist** ning Marie Kõivupuist ja Elly Männistu'st? Oskar **Zimmer**, Feldpostnr. 02175 T. T.

Kes teab Ferdinand (Fritz) **Hindriksonist** (oli ajutiselt peatumas Linnamäe v., Võrumaal) Karl Himdriksonist (end. elukoht Kulgatsi v. Savi t.) ja Aino ja Jakob Varesest (end. elukoht Mäe v., Petserimaa). Rakvere, Kunderi tn. 1 või tel. 351, M. Leesik.

Palun kõiki, kes teavad **Rudolf Avi**, Jaama 99—2, Tartus) saatusest ja asukohast, teat. Viljandi, Vaksali tn 14. Helmi Avile.

Perek. Laius ja **perek.** Blaubrik Ropka v. Ülenurme as., pal. teat. oma praegune asukoht. Samuti palun teat. isikuid, kes nende saatusest midagi teavad. Tallinn, Uus-Kalamaja 11—7 L. Labi ja O. Laius.

Perek. Torop, pal. teat. oma praegune asukoht „Üh. Eesti Lihaeksport“ Haapsalu osakond, perek. Havakats'ile

Kes teab Antslast pärit olevate pr. V. **Glückl**, pr. E. Haasi ja väikese Andres Haasi saatusest või praegusest elukohast, pal. teat. Tamara Järlik'ule, „Üh. Eesti Lihaeksport“, Võhma.

Isikuid, kes teavad minu ema **Mai Varese** saatusest (elas Tõlliste v., Valgamaal, Sangaste rdt.) pal. teat. Tallinn. Tartu mnt. 103—15. E. Vares.

Kes teab **Marie Hinno** ja Mari-Anne Möldri saatusest või praegusest asukohast? Tallinn. Tartu mnt. 11—21, Möldri.

Pr. Hilja Raidmets tütre Hediga, teatage oma asukoht Ida Raidmetsale. Vändra, Vihtra.

Foto-f-ma **Kriisa** omanik Tartust. pal. teat. endast Tallinn-Nõmme Hommiku 30, Raidmets.

Kes teab **Oskar Jürgensonist** (Tartu Omakaitsest) elukoht Tartu, Kungla 3-a? Tallinn-Nõmme. Hommiku 30, Raidmets.

Tartlased, kes teab perek. **Kleini** saatusest (elasid Soinaste 26. Tamme ilnaos.) ja perek. Kaldojast (elasid Tähe 134—6)? Liiva 11—7 R. Klein, Tallinn.

Kes teab **Marie Varjulast** ja Edgar Rohtlaanest evak. Tallinnast 14. märtsil 1944. aastal? Neid otsib Meeta Vist aadressil Järva-Jaani pk. 27.

Otepäälased, kes teab midagi Aino, Tõnu ja **Rein Talma** saatusest, pal. tungivalt teat Ain Talmale, ERÜ Keskamet Tallinn, Ala 12, tel. 429-54. Elasid Veski tn. 7 (Raudheidingu majas) Viimati nähtud 19. aug. Otepääl Perekond **Vaino**, teatage oma praegune aadress.

Antslast evak. kes teavad midagi Salme ja Paul **Ariko** ja nende poja Antsu saatusest (elasid Veski tn. 33)? Paldiski mnt. 9—5, E. Taevere.

Tartust evak., kes teab **Erika Veike** saatusest? Pal. südamest teat. emale I. Veike, Tallinn. Endla 62-a—6.

Kes teaved Valgamaal Taheva valla elanikest minu ema **L. Täht'i**, L. Kasak'i, Hugo Nurme ja August Kalamehe perekondade saatusest? Sindi, Pärnu mnt. 77, Alma Rea.

Eha-Laine Luiga (sünd Sikk) asukohast midagi? Elas **Rõngu vallas.** M. Luiga, Feldpostnr. 01912 A.

Võrumaalased ja omaksed, **meie** praegune aadr on Karula mõis, Viljandi või Fp.-nr. 11034. **Palun kirjutage** Aksel Meitsov, Kalju Kattai, Elmar Tsopp, Voldemar **Kennel.**

Palun kõiki, kes teavad **Hilda Novek'i** saatusest ja praegusest asukohast (evakueerunud Petserist, viimane elukoht oli Priipalu), teat. Kohtla-Järve p.-ag Wtm. Ludvig Reimer. Postikulud tasun

o Kirmenti Valge **ETK** harukontorist (või tema kaasteenijaid või teisi, kes teavad) pal. teat. oma praegune asukoht ja kirjut endast aadr.: Viljandi Tangu pt. Fr Kl.

Palun, pr. **Astra Solbaja** kohta saata teateid aadr.: Telefonivõrk Jõgevai, Jõgeva postkontorisse hr. O. Vahteri nimele.

August Nukk perek. (end. eluk. Vastse-Kuuste) teat. endast tütar. Ellenile Klooga, Paia talu.

Otsin oma naist **Milli Roosild'i**, end. eluk. Elva v Omiste k. Tralla t. Teadjaid ja otsitavat ennast palun teat. aadr.: Jaan Roosild, Fp.-nr. 45932, või väeossa Fp.-nr 07560D.

Otsin oma naist **Alvine Urbanik'ku**, ema Maria Urbanik'ku ja õde Adele Urbanik'ku, kõik Antslast. **Teadjaid** ja asjaomaseid pal. teat. aadr. Fp.-nr. 45932, Nikolai Urbanik

Kes teab **Lehte Kollom'i, Hilda Hurt'i** (elasid Põlva v.) ja isa **Jaan Kollomi** (Lepistu v.) saatusest. Alfred Kollom. Fp.-nr. 06470D

Ahjalt evak. perek. **Viru**, Loderaud, Kasemets, pal. teat. Viljandi. Tartu tn 22. A. Viru.

Otsin oma ema **Amanda Enkelit**, elukoht Tartus, Alevi 3—5). Tule kohe Tabiverre, olen seal. Endla Enkel.

TÖÖOTSIMISED

Hooldamisele-valitsemisele võtab maju, talusid ja krunte majavalitseja V Bitter, Nisu tn. 10

Meesisik otsib valveteenistust, öövahiks, uksehoidjaks või muud sarnast tööd Teat. slt. 16/32456.

Pärgade tellimisi võtan vastu Roosikrantsi 15.

Tallu tööle soovib 40-a. üksik mees Slt 16/32816.

Mõisavalitsejaks laojuhiks, laekuriks või suuremasse tallu juhatajaks ... teenistust. Slt. 28/32828

Vilunud kammija soovib kohta; teeb ka meestetööd. Slt. 24/32824.

Sõjapõgenik, perekonnainimene, vajab tööd. Olen bilansivõimeline raamatupidaja ja vanaaegne kantseleijuht. Slt 10/32950.

Poonija poonib ja puhastab põrandaid oma ja tellija materjaliga. Bekkeri as. 6—6.

TÖÖPAKKUMISED

Vajat kolm naistööjõudu hea saksa k. oskusega telefoni keskjaama Korter ja toitlustamine kindlustatud Isiklikult pal. esineda SS-Gren Väljaõppe Rügement 20. Majandusosak. Kloogal. Töölevõtm. Tööameti kaudu, tuba 50

Perenaist-abilist (vanemat, ausameelset, haridusega) vajab fotograaf. Teatada kirj. G. Keiver, Järva-Jaani, Pikk 28. Töölevõtmine Palde Tööam. kaudu.

Metsatöölist, kes talutööd tunneb ja teenijat vaja Virumaale tallu. Läbi rääkida Videviku 32—7, pärast k. 16.

Lapsevildid tellija materjalist kes teeks? Slt. 2/32692.

Tallu tarvis 13—14-a. tütarlast, kes aitab majapidamises. Evald Kõlu, Pihkva p.-ag., pk. 30.

Talvpalitu kes õmbleks kiires korras. 5-a. poisile? Slt. 28/32968.

Kes värviks kaks paari nahkkindaid ja ridiküli? Slt. 8/39108.

KORTERIOTSIMISED

1—2 möbl. tuba otsivad 3 evakueerunud tartlast (2 noormeest ja ema) ametnikku, Pakk. slt 23/32123 või Tehnika 2—3, Tallinn.

... tuba või korterit. Teat Hiiu, Metsa tn. 40—1, T. Kukk.

... tuba soovib eesti sõjaväelane. **Võib ka kaasüüriliseks olla.** Slt. 37/32737.

Möbl. tuba soovib kõrgem riigiametnik. Küte olemas. Tel. 424-86 või slt. 29/32729.

Tartust evak. ametnik vajab hädasti 1—2 tuba, hädavajalise mööbliga või ilma, köögi tarvitamisega. Soov. Nõmme-kuni Pääsküla piirkonda. Tall.-Nõmme, Harku tn. 47. Kilber.

KADUNUD

Punane peenrahakott tähtsa aadressiga paberilehel ja isikutunnistusega Leonora Erki nimel, eluk. Valgas, kaot. 10. sept. k. a. Liiküla ja Tondi vahelisele raudteele. Ausat leidjat palut. rahast pool endale jätta vaevatasuks ja rahakott ülejäägiga tuua Pikk 54—6. M. Trilljärvele või leiubüroosse. Kaot. isikutunnistuse asemele uut ei saa, kuna perek. paberid on evak. kaduma läinud. Slt. 27/32827.

Kaks n.-mantlit (pruun talv- ja punane sügismantel) unust. Tallinna jaamas Valga—Tallinna rongile 27. aug. 1944. Tallinn, Vismari 26—6.

M.-rahatasku (pruun) kaot. 11. skp. dokum. Roland Toome nimele. Vaevatasu eest tuua Tedre 23 Toome (Tondil) või slt. 20/32760.

Portfell pruunist nahast kaot. 11. aug. Teat. hea vaevat. eest portfellis olevail dokum. leiduva aadr. järgi või tel. 420-56 pärast k. 18.

Säärsaabas (p. jala) kaot. 8. skp. Tuua leiubüroosse või pärast k. 18 Ristiku 75—9. Tel. 420-56. Hea vaevatasu eest.

Laulatussõrmus (pr. 720, fa. märk A. A) kaot. tulles Gonsiori tn. piki Raua t., Tartu mnt., Vene turgu, kuni Harju tn. Slt. 10/32690.

Must n.-käekott ühes dokumentidega ja osturaamatutega kaot. 11. skp. kell 18—19 kas trammil Tõnismäelt Tondini või rongil Tondilt Nõmmele. Tuua Tall.-Nõmme. Seene tn. 8 või teat tel. 460-65.

Käevõru kaot 10. sept. kino „Heliosest“ või sealt koju tulles Vana-Kalamajani. Hea vaevatasu eest tuua Vana-Kalamaja 25—17.

Väike must n.-kell kaot. 11. 9. 1944 teel Sadamajaamast trammipeatusele. Toompuiestee 4, A üks tuba 102, tel. 420-65.

Klaaslõikamise nuga (diamant) kaot. 9. sept. Kalma saunas 38. kapi juures. Hea vaevatasu eest tuua Vene tn. 4—15.

N.-vihmavari (must) kaot. Rannamõisa või Paldiski maanteele. Vihmavari on põgeniku oma. Vaevatasu eest ära tuua Harku, Erika talu v. „Eesti Sõna“ talitusse H. Karrus'ele.

N.-kinnas (pruun, parema käe) kaot. Lasnamäe rajooni Falkpargi 13—1, L. Peeba.

M.-taskukell 7. sept. 44 Nabalas kraavitöödel omnibuse juures kaotatud. Tall.-Nõmme, Valdeku 10—2. Abiram.

Rahakott ühes dokumentidega ja suurema rahasummaga kaotatud 12. skp. k. 16—17 vahel Pärnu mnt. trammile. Pal. vaevatasu eest teat. või ära tuua. S.-Karja 7, 5. kord, tel. 422-26, kella 7.30—16 või pärast kella 17 Järve tn. 3—4, Järvel.

Palun seda hr. ja pr., kes 28. aug. ööl Viljandi raudteejaamas Tallinna poole sõitval rongil oma hoolde võtsid paki (lapse riiete ja pesuga, seotud halli sõjaväetekiga), mille omanik ise ruumipuudusel maha jäi, see tungivalt saata Türi raudteejaama või teat. pakist.: L. Tikas, Tallinn-Nõmme, Lootuse 27-a—3.

N.-nahkkinnas, parema käe must, kadunud. Leidjat pal. teat. töötundidel tel. 470-64 või Rahukohtu 1, tuba 26.

Kepi unustasin maha Tartu maanteele oma kingapaela sidudes. Palun ära tuua Soo tän. 14—10. Vaevatasuks 20 rmk.

Ööl vastu pühapäeva 10. sept. kaduma läinud **portfell** m.-sportkingadega Soo või Kalju tän. ümbrusse. Ausat leidjat pal. vaevatasu eest tuua või teat Kunderi 30—12, J. Lage.

Turukott kaotatud (kirjudest nahklappidest, tumepunase voodriga) tulles Raekojapl. Viru tän. kuni Viruväljakuni. Ausat leidj. pal. teat. või ära tuua Kurg, Kungla 23—4.

Seda isikut, kes võttis 10. sept. s. a. hommikul Haapsalu rongi sissetulekul Balti jaama väljakäigukohast daamirahakoti koos raha, dokumentide ja hõbepuudritoosiga, palun see ära anda leiubüroosse. Isik on tuntud.

Sinine lapsepalitu kaotatud Kadriorgu. Teatada Fählmanni 8—9.

Seda härrat, kes abistas Türi jaamas vanemat prouat (sumadan jäi kaduniks), pal. tuua ära või endast teat. Rohu 14—11. Sumadan kuulub vaesele haigele tütarlapsele. Vaev tasutakse.

Seda isikut, kes võttis laupäeval, 9. 9 s. a. Alevi tn. nr. 5 maja eest m.-jalgratta, raami nr. 1695015, pal. see vaevatasu eest ära tuua Väike-Ameerika 33—4, isikut on nähtud. Slt. 29/32969.

Vihmavari, pruun, punsate punktidega, tselluloid, kaotatud. Kõrge tasu leidjale Teat. Pärnu mnt. 20, postk. 6 Tel 518-73.

Hõbekäevõru kaot. (filigraan). Kõrge tasu leidjale. Pärnu mnt. 20, postk. 6. tel. 518-73.

M.-kaabu tumehall, laiaääreline, musta lindiga, unustatud Pääsk.-Tall. rongi pakivõrku, mis 7. sept. jõudis Tall kell 15.45. Leidjat pal. vaevatasu eest ära tuua Loode 11—1 kella 17 kuni 20 Või kirj. teat., kust kätte võib saada, slt 19/32999.

Portfell ühes dokumentidega unustatud 10. skp. õhtul Tall.-Pääsküla rongile. Leidjat pal. südl. suure vaevatasu eest osturaamatutes näidatud aadressil ära tuua või vähemalt dokumendid ära saata.

Hallikas roheline kaabu ja portfell kadunud ühes märkmikkudega Mustamäe või Hiiu j. ümbrusse 19. skp. Leidjale hea tasu. Teat. slt. 22/39062 või Pääsküla, Läike 16.

Pruun puust kohver kadunud trammist teel Tall.-Väike kuni Vabaduseplatsini k. 21—22 vahel. Vaevatasu eest pal. ära tuua komando 7000 juure. Kreutzvaldi ja Raua tn. nurgal.

Seda isikut, kes 12. sept. Viljandi rongi sissesõidu ajal Mõisakülla kaasa võttis 3 riidepakki, pal. need kohe ära tuua Sulevimägi 4—6.

LEITUD

Suur pakk leitud Valgast—Pärnu sõitvalt rongilt 8. sept. 1944. a. Unustatud rongile Homoli jaamast mahaminejailt Teat. Pärnu, Jannseni 23—1.

El.-mootor v. voolule 1½ HP-jõuline. Teat. Rakke, A veski pk 10 500 rmk. A. Riik.

Järve-Jõe katapüügi võrk abar 300 rmk. 2 autoratta väliskummi à 150 rmk., suur kummipuu 160 rmk., 2 pehmet tooli à 50 rmk., kušett 40 rmk. Uus t 29—4 H. Paas. Tulla 8—10.

15. augustil 1944. a. leitud Jõgeva jaamast evakueeritute vagunist tühjendamisel pruun keskmise suurusega reisikohver seesolevale asjadega (pesuga). Omanik võib kohvri kätte saada Tallinnast Raudteepolitsei korrapidaja käest.

MÜÜAKSE

Lapsevoodi madratsiga 50 rm., söögilaud 60 rmk., vateeritud lapsetekk 15 rmk., A. Kõrv'i „Õpilase võõrsõnastik“ ja „Uute ja vähemtuntud sõnade sõnastik“ 5—10 rmk Piive 8—1, Kõrv.

Lapse-sportvanker (100 rmk.). Näha Hariduse 6—1, Margus.

Noored jänesed 30 rmk. Kevade 5—3, J. Nuiamägi.

M.-talvmantel, must, 120 rmk. Kungla 28—10, alates kella 10. Helvik.

Diivan, 100 rmk. Kingi-Nõmme, Savi tn. 8, A. Tamm.

OSTETAKSE

N.-kübar laia äärega, sukahoidja ja n.-kindad nr. 7½. Slt. 5/32885.

Viiul ½ või ¼. Teat. Tööstuse t. 15—1. Tel. 476-89, Tallinn, pr. M. Lumi.

Viiul ja fotoaparaat. Uus tn. 14—2, tel. 494-68, K. Liivola.

Voodimadrats, soov. laiem. Slt. 21/32961.

Kasepuid 3—6 rm. Müürivahe 19—10, eesuks, kella 13—14.

Küttepuid, briketti ja turvast. A. Pallo. Tondi 58—1.

Viiralti ja t. gravüüre ja pilte. Slt. 31/39031.

N.-talvmantel või kasukas väiksemale sal. kasv. ja kõrg. botikud või säärikud kingale nr. 34. Slt. 2/32062.

Merivaigust pärlid ja eestikirjaline vöö. Võin vastu anda elektripliidi, lapsemänguala või n.-kingad nr. 35 Slt. 1/32991.

Tige koer. Teat. kohe koera kirjeldusega Peningi p.-ag. Pikavere, Traadi talu

Fotoaparaat. Slt. 25/39025.

10—12-a. poisi talvpalitu ja n.-kasukas. Slt. 30/32970.

Pruun veluur- või viltkübar. Slt. 10/39010.

Briketti või puid. Kreutzwaldi 19—30.

Puurmasina padrun 16 mm (mitte väiksem). Slt. 16/32956.

M.-talvpalitu ja suvimantel pikemale kasvule või vahet. raadio vastu. Slt. 3/32943

Klaverinoote. Slt. 33/39033.

Akordion. Slt. 16/32995.

N.-kingad, lahtised nr. 36 ja kummisäärikud kingale nr. 36. Tel. 446-78 või slt. 4/39044.

Vedrumadrats või reform, kahe inimese laius. Slt. 13/32993.

Rauatreipink, mootorratas, roostevabu nuge-kahvleid. Slt. 20/39060 või Ristiku 6—3, Anson.

Portfell. Slt. 21/39061.

Ajakirjade „Tänapäev“ ja „Akadeemia“ aastakäike ning üksiknumbreid ostan või vahetan mitmesuguse kirjanduse vastu isikliku kogu jaoks. Slt. 19/39059.

N.-kingad nr. 34 ja 36 ja botikud samadele numbritele. L. Allik, Võhma pk. 61.

Margi- või metallraha kogu. Slt. 20/32800

1—3-a. lapse botikud või kalossid. Raplas rdtj. rmk.

5-a. lapse kasuka või talvpalitu ja botikud Slt. 35/32775 või Magasi 8—3.

N.-viltkübar (pruun või roheline) ja n.-nahkkindad. Slt. 9/32849.

Küttepuid ja briketti slt. 36/32776 või Magasi 8—3.

Võrkraadio. Slt. 17/32717.

N.-kotik- või oravanahkne kasukas. Slt. 24/32664.

Pianiino. Slt. 13/32713.

Pehme mööbel ja riietekapp kolme poolega. Slt. 5/32645.

Diivan ja tugitoole. E. Etty, Ao veski. Rakkes.

M.-ülikond (tume) nr. 52. Slt. 32/32772.

Õmblus- või siik-sakmasin. Tartu mnt. 77—17. Tammik.

Patareiraadio, m.-ülikond ja palitu. Slt. nr. 52—56. Slt. 23/32623.

Patareiraadio, m.-vihmamantel nr. 52—56 ja kalossid nr. 43—44 kingale. Slt. 24/32624.

Tõmbelukke. Slt. 23/32023.

Kirjutusmasin ja kudumismasin Slt 27/31967.

Raamatuid, postmarke ja Ed. Viiralti gravüüre. Antikvariaat „Libra“. Kullasepa 13.

Eestik. raamatuid ja ajalehe jutulisasid. Slt 1/31841.

Fotoaparaat kinofilmile või 6×9. Raadioaparaat „Philips“ või „Blaupunkt“ 4—5-lamb. Singeri kabinetõmblusmasin. Slt. 21/32561.

M.-käekell. Slt. 20/32560.

Merivaigust kaelakeed soovin osta. Slt. 10/32550.

M.- ja n.-käekell ja laulatussõrmust Teat. slt. 37/32437.

Karakullkrae, müts, muhv. Slt. 16/32616.

Jalgratta sise- ja väliskummid. Slt. 15/32615.

Maniküürkarp või -tarbed. Slt. 14/32194.

10 rm puid ja briketti. Iga p. Uus 29—4, H. Paas.

N.-jalgratas. Slt. 2/32802.

Seinakell (ärasõitjailt) vedru v. pommiga. Merepuiestee 17 „Tesloni“ viilat. juhataja või Tatari tn. 22—2, U.

Postmarke ja raamatuid. Odav Raamat Kullasepa 3.

Kneippi Kodizill (värvil. anat. tabelitega) Slt. 26/32066

D.-kasukmantel või riidest mantel. Slt 18/32818.

M.-sügispalitu, keskm. kasv. Slt. 26/32866

Küttepuid ja briketti. Slt. 34/32934.

Vatitekk. Slt. 6/32866.

Puuvoodi ja riidekapp. Slt. 11/32891.

Seljakott. Slt. 25/32925.

Viltkübar. Liivalaia 96—23.

N.-tänavakingad nr. 40. Telliskivi 28—9, k. 17—19.

N.-säärikud nr. 37. Slt. 3/32883.

M.- või n.-jalgratas. Kirjad: Lihula, nr. 44.

Komplekt juuksuri habemeajamisnõusid ja üks tooli peatugi. Slt. 14/32914.

Puid 4 m² ja n.-kalossid kingale nr. 37. Slt. 13/32913.

Patareivastuvõtja 3-lamb. Slt. 12/32912 või N. Paju, Sõja 5, Keila.

Hõberebasekrae, karakullkrae v. daamikasukas. Dunkri 4—3, tel. 414-65.

Fotoaparaat kas 6×9 või 9×12, plaatidega, soov 9×12. Pal. teat. A. Aadus, pk. 3, Jäneda.

ADVOKAADID

Vandeadvokaat **Viktor Pedoste** Roosikrantsi 4—4. Vastuvõtt 9—10 ja 16—17.

MITMESUGUST

Maganiis- ja söögitoa sisustus vahet. hõberebase-, nertsi- või karakullboa või -krae vastu. Tel. 454-65, k. 8—10, näha Karu 18—1, k. 9—12 ja p. k. 16.

Frakk-ülikonna, kes üüriks üheks päevaks pikale kõhnale kasvule? Slt. 38/39038.

N.-tänavakingad, mustad, nr. 38 vahet. nr. 39 vastu. Tel 319-41, pärast kella 14. Slt. 12/32992.

Seda isikut, kelle juure jätsin ööl vastu 26. aug. oma tšello, pal. teat. slt. 4/39104, millal ja kust võin selle kätte saada. Olen järel käinud, kuid pole kokku saanud. Vastasel korral annan asjale seadusliku käigu.

N.-tänavakingad, sinised, nr. K. nr. 37, vahet. sama nr. pruunide (soov. lahtised) k. k. kingade vastu. K. Pätsi 21—11

Lapsekingad ja kalossid 3-a. lapsele vahet. 1.-botikute vastu nr. 27—28 kingale. Näha iga päev k. 10—12 ja 17—19 Meekri 34—12.

Fotoaparaat vahetada karusnahkkrae vastu, soov. pruun t., kingad nr. 38 1. liist, k. k. (valge-must) kingade nr. 35 vastu. Slt. 17/32917.

Krundi soovin rentida Pääskülas Slt. 11/32911.

Tütarlapse vill. sportkostüümi-jakk vahet. n.-rahakoti vastu. Slt. 21/32921.

Valge taftõhtukleit vahetada kleidi vastu. Slt. 22/32922.

Üksik või väike sõjapõgenikkude perekond, võimal. hobusega-lehmaga võib elutsema asuda, kes talutöödes abistaks Põhja-Viljandimaa, Olleпа pk. 9. Saarepere küla, Kaaga talu.

Lüpsilehma soovin 1 a. söögi peale. Teat. Järvakandi tehaste p.-ag., Nõlva postitalu, A. Kukisis.

Lapsebotikuid nr 31—32 kingale soovin, vastu annan n.-botikud nr. 5 või kingad nr. 35. Slt. 34/32874.

Lüpsilehma vahetan hobuse vastu. Rannamõisa jaam. Laabi küla, Karjala talu, Ida Kuhi.

Võtan söögile evakueeritute hobuse. Teat. Harjumaa, Sõrve jaam Ire talu, J Kõver.

Lüpsilehma ostan või võtan söömale, soov. Keila või Padise vallast. Pakk. M. Toman, Vasalemma pk. 31.

N.-kingad, p.-k. k., nr. 36, vahet. nr. 37 vastu. Slt. 12/32892.

Lapsevankri soovin osta või vahet. ülikonna, säärsaabaste nr. 43 või grammof. vastu. Slt. 33/32933.

Kassipojad tasuta ära anda headesse kätesse. Hiiu, Kase 28.

5—6-a. poisi kootud ülikonna annan, vastu soovin botikuid nr. 10—12. Slt. 16/39016.

Pidžaama vahetada m.-sokkide (väiksem nr.) vastu. Slt. 9/32989.

Feliks Vungi ja Harry Berg palun teenistuse ülesannetes ilmuda Paide, Tallinna tn. 19 (tel. Paide 99), V. Kudres.

Soovin n.-kingi, n.-säärikuid nr. 36 ja botikuid, vastu võin anda n. ševroo- ja lakk-kingi nr. 41—42, m.-kaabu, m.-pesu ja sokke. Slt. 31/32971.

M.-pükste vastu soovin poisikese saapaid nr. 33. Slt. 27/32967.

N.-talvmantel või n.-käekell vahet. raadio vastu. Slt. 7/32747.

8—9-a. poisi täisvillane sügispalitu vahetada poisisaabaste nr. 38 või 39 vastu. Slt. 3/39003.

Kergeveoauto vah. sõiduauto vastu. Küsida Hitleri 43, autoparandustöötoast.

Pull vahetada hobuse vastu. Teat. saab Vääna koolimajast, M. Astonilt.

Ahel lehm vahetada lüpsilehma vastu. Slt. 19/32890.

N.-kummisäärikud mad. k., kingade nr. 36—37, vahetada daamiriidküllil vastu ja põlvsukad täissiidist puuvillaste sukkade vastu. Slt. 40/32940.

M.-kingad nr. 43, mustad, soovin vahetada, vastu soovin tumedaid n.-tänavakingi nr. 37. Slt. 11/32991.

2,5 tonni põlevkivi vahetada 3 m³ puude vastu. Slt. 18/32998.

Must taftkleit vahetada pika valge taftkleidi vastu või muu õhtukleidiga. Slt. 20/33000.

Lapsevanker vahetada 2-a. lapse karuülikonna ja botikute vastu. Slt. 17/39101.

Tanksaapad nr. 38 vahet. nr. 37 vastu. Slt. 15/39055.

N.-botikud nr. 6 p.-k. vahetada samas. nr. 3 või viltide nr. 37 vastu. Slt. 16/39056.

Reformpõhjaga raudvoodi, 1,5 lai, annan, vastu tahan vateer. vaipa ja sulgpatju. Slt. 14/32894.

M.-säärikute nr. 40, n.-talvmantli või kingade nr. 36 vastu vahet. n.-säärikud nr. 36—37, Tondi 40, alandus.

Voodi ja kapp (tamm pähkliga) vahet. m.-sügis- või talvpalitu vastu, võin ka osta, Slt. 17/32657.

Vill. tekk vahet. n.-pesu (üks paar nr. 46) ja vill. pükste vastu. Slt. 32/32672.

Anni Bersitsky, kes elas Valgas Ala 17—2 kui soovite teateid oma vennast, kirjutage Tallinn, Pärna 2, P. Saarmaa.

M.-kalossid annan, vastu soovin lastebotikuid ja kingi (nr. 22—23). Slt. 5/32785.

M.-ülikond (hall) ja sügispalitu (suurem. kasv.) vahet. daami talvmantli või hõberebaseboa vastu Näha iga päev Kõie 11—3.

N.-talvpalitu (keskm. k.) vahet. m.-ülikonna vastu (suurem. k.). Slt. 20/32660.

N.-kübar vahet. n.-sõrmkinnaste vastu. Slt. 10/32650.

Abiliseks tallu või osanikuks, kus puudub meestööjõud, soovib üksik keskealine mees. Slt. 36/32630.

Lapsevanker vahet. kingade ja kleidi vastu. Teat. Weizenbergi 28—9, A. Jõgisalu.

Villane tekk, või lakk-kingad nr. 37 (lahtised, plokk konts.) ja ¼ tos. roostevabu supilusikaid vahet. d.-säärikute nr. 39—40 vastu, võivad ka m.-säärikud olla. Vismari 29—4, kodus k. 15—16.

Rendikohta või ulualust Lääne-, Järvamaale või Tallinna ümbrusse heatahtlike inimeste juure soovib evakueerunud perekond Võrumaalt. Aidata võidakse talutöis. Omatakse 2 hobust. Slt. 38/31338.

Kleidi daami vihmavarju vastu annan. Näha Paide tn. 6—2, Jaaksaar, k. 10—18.

N.-porikalossid nr. 2 vahet. nr. 3 vastu. Slt. 8/32288.

M.-talvmantli, must, kotikkraega, t.-sinise kõva äärega m-kaabu ja n.-siidikleidi vastu soovin hõberebaseboa. Slt. 1/32801.

N.-kummikalossid, kõrged nr. 6, annan, vastu soovin n. ja m.-toatuhvleid nr. 40 ja 43. Slt. 15/32695.

KONTSERDID

Helisev pühapäeva-pärastlõuna Landessender Revali korraldusel pühapäeval, 17. septembril 1944, kell 16 Draamateatris. Kaastegevad: Veera Neelus (sopran), Jaan Haabjärv (tenor), Vootele Veikat (bariton), Vladimir Sapožnin (viiul) ja Ringhäälingu suur orkester Paul Karpi juhatusel. Pääsmed hinnaga 1—4 rmk, müügil Draamateatri kassas alates reedest, 15. skp., kella 12—15.

KÜMME AASTAT LOOVAT KUNSTI

15. sept. 1934 alustas Tallinnas tegevust eesti Kunstihoone

„Eesti Sõnale" kirjutanud AL. TASSA

Kunstihoone avamisest Tallinnas pole möödunud palju aastaid, kuid selles ajavahemikus on meie rahvas ja kunstnikkond palju vahelduvat üle elanud. Nii ühel kui teisel on olnud selle aja jooksul raskeid kaotusi — meenutagem üksi neid, kelle tegevus oli seotud Eesti omariiklusega, ja neid loovjõude, kelle kunstipärand on muutunud meie kultuuri raudvaraks. Kuid olgu meile lohutuseks teadmine, et elu, see lakkamatult tegelev loovjõud, asendab kaugusesse vaibunuid uute, aktiivsete jõududega ning haavad, nii raskekujulised kui tahes, on pikapeale siiski parandatavad. Rahva organism on jõuline ja elutahteline.

Et mõista Kunstihoone osatähtsust meie kultuurielus, heitkem pilk Kunstihoone eelsesse ajastusse, samuti kümne aasta ulatuses. Kui tagasihoidlikkudena või lihtsalt armetutena kerkivad mitte väga kaugest minevikust esile tolleaegsete kunstinäituste ruumid, kas või seoses Harjumäe paviljoniga, kus toimusid kunstinäitused 1926.—1927. a. paiku. Mida paremat või sobivamat suutis pakkuda küünitaoline Tallinna Tuletõrje Seltsi saal ehk pritsimaja, nagu seda asutust tavaliselt nimetati? Ja mida head võiks öelda Börsihoone alatiselt hämarate ruumide kasuks? Vahest ehk seda, et nendel ruumidel on kohaparemus, kuna hoone asetseb linna elavamas liiklemiskeskuses. Samadel aastatel, 1928.—1930. a. vahemikus, toimusid kunstinäitused veel Laia tänava algul asetsevas erakorteris. Laia tänava ruumidel oli eelmiste ruumidega võrreldes see paremus, et need tundusid enam kodustena ja eksponaadid ei uppunud ruumi tühjusesse. Ruumide tagasihoidlikest dimensioonest tingituna pääsid siin väljapanekud rohkem mõjule kui eespool mainitud, kunstiteoste väljapanekuteks kohastatud juhuslikes ruumes.

Olukord paranes, kui Kujutava Kunsti Sihtkapitali valitsus üüris endale alatised näituseruumid Rataskaevu tänavas. Seegi oli erakorter, kuid publikule küllaltki kättesaadav, ta asetsedes liiklemise lähikonnas. See oli 1929. a. sügisel. Nendes ruumides toimus rida järjekorralisi ning erakorralisi kunstinäitusi. Viimaste hulgast on mällu sööbinud RAKÜ esimene näitus, mis toimus huvitavalt dekoreeritud ja väljanekutele kohastatud ruumides. Ilmselt täitsid Rataskaevu tänava ruumid Tallinnas puuduva kunstisalongi ülesandeid. Järgmiseks sammuks oli Kunstihoone ehitamine, mis oli tingitud üha arenevaist elunõudeist.

Selle kavatsuse tegelikul teostamisel oli oma sõna öelda nii ühel kui teisel, pigemini nii ühel kui teisel kunstnike rühmitusel. Ehituse teostamiseks vajalised summad näisid suurtena ja nende saamiseks seotud kohustused ülesaamatuina. Ja ruumi näis tollal uues hoones üliküllusses olevat.

Möödusid ainult mõned aastad. materiaalne külg ei osutunud Kunstihoonele katastroofiliseks, näitused kasutasid väljapanekuteruume kogu nende ulatuses, ja peagi jõuti üldisele arvamusele, et Kunstihoone oleks pidanud siiski suurem ning ruumilt avaram olema. Ruumide vajadus oli tingitud üha edasiruttavast, samal ajal tõusu poole rühkivast eelsõjaaegsest elutempost.

15. septembril 1934. a. avab Kunstihoone oma uksed Kujutava Kunsti Sihtkapitali valitsuse poolt korraldatud kunstinäitusega. Kunstihoone avamisnäitusest võtab oma töödega osa peagu kogu tolleaegne kunstnikkond (104 kunstnikku 299 tööga). Uutes aja- ning otstarbekohastes näituseruumides, mis võimaldavad maale paigutada laevalgusse, pääsevad väljapandud teosed mõjuküllaselt esile. Pidulikul aktusel on palju frakke ja mundreid, hulk ametlikke kõnesid, mis rõhutavad kunsti vajalikkust. Ei olda kitsi isegi kunsti ülistustega. Esimene ost näituselt toimub vastu ootust eraisiku poolt, nimelt teeb selle hr. A. Veiler. Vaevalt on Kunstihoone hiljem oma ruumes näinud sellist kunstnike hulka kui tol avamispäeval ning hiljem järgneval meeleolurikkal koosviibimisel samades näituseruumides.

Tänu Kunstihoonele võib järgnev 1935. a., mis omab meie kultuurielus esmajärgulise, võiks öelda isegi pöördelise, tähtsuse, oma näitusi väärikalt teostada. Raamatuaasta olulisemaid üritusi on tehniliselt seotud Kunstihoonega. Nendes ruumides esineb ülevaade eesti raamatu paremikust 400 a. ulatuses, eesotsas Wanradt-Koelli katekismuse fragmentidega.

Erakorralistest kunstinäitustest on rikas 1936. a. Kõigepealt tuleb mainida kõnesoleva aasta näituste sarjas Eduard Viiralti tööde ülevaatenäitust, mis hõlmab kunstniku 1915.—1936. a. tegevuse vahemikku. Näitus on materjalirikas, koosnedes 340 väljapanekust. Samal aastal toimuvad Kunstihoones Ungari rahvakunsti näitus ja Läti kunstinäitus, siis veel RAKÜ ning Eesti Akadeemilise Kunstnike Koondise näitus.

1937. a. Kunstihoones toimunud näitustest tuleb mainida Itaalia graafika näitust ning Eesti Kujutavate Kunstnike Keskühingu 15 a. juubelinäitust (1922.—1937. a.).

1938. a. Kunstihoones toimunud näitustest evib tähelepanu Adamson-Ericu tööde näitus (148 väljap.). See on erakordne juhtum, kus üksik kunstnik kasutab Kunstihoone avaraid ruume oma teoste väljapanekuks.

Samal aastal esinevad jälle itaallased, kuid seekord maastikumaalidega, kus meie, põhjamaalaste, üllatuseks päike ei leia käsitamises tähelepanu. Samal aastal toimuvad Kunstihoones, Belgia kunstinäitus ning kultuuriloolise näitusena „Eesti iseseisvuse sünd" algdokumentide, kartogrammide, pildistuste ja vastavate kirjanduslike materjalide väljapanekute näol.

Samasugune hoogus rüht nagu eelnevail aastail ilmneb 1939. a. Kunstihoone tegevuses. Sel aastal esinevad siin kunstnikud mitte enam rühmitustena, vaid gruppidena. Ühe grupi moodustavad eesti naiskunstnikud oma väljapanekutega maali, graafika, skulptuuri ja rakenduskunsti alalt, kuna teise — kuueliikmelisse gruppi — kuuluvad tuntud nimed moodsa maali alalt, nimelt Adamson-Eric, A. Bergmann, J. Grünberg, K. Liimand, K. Pärsimägi ja K. Teder.

Samal aastal toimub Kunstihoones eesti raamatunäitus, kus esitatakse peamiselt uusi eesti trükitooteid, nagu raamatu illustratsioon, köide ja eksliibris mis pakuvad tõhusat ülevaadet meie viimaste aastate saavutustest trükinduse alal.

Erilist tähelepanu kõnesoleva aasta kunstinäitustest omab kevadisel hooajal toimunud prantsuse kunstinäitus. Kõnesolev näitus pakub ülevaadet käesoleva aja väljapaistvamate prantsuse maalikunstnike loomingust. Näitusel esineb kunstnikke, kes on prantsuse impressionistide ja neoimpressionistide järglased, kes on juba oma koolkonna loojad, nagu H. Matisse. Mitmepalgeliste kunstnike hulgas leidub ka niisuguseid, kelle looming on meie põhjamaisele inimesele täiel määral mõistetav, kes ei taotle efekte, vaid kes jälgib ja mõistab tabada suurlinna nukrust, nagu A. Marquet. Näitusel esineb aastaid Prantsuse kunstimaailmas päevakangelasena püsinud värviefekte portreemaalingutes taotlev van Dongen ning üldsusele oma kompositsioonide kaudu tuttavaks saanud **Maurice Denis.** Kui näitusel esinevaist kunstnikest esile tõsta sellised üldtuntud nimed maali alal, nagu P. Bonnard, G. Braque, Chabaud, A. Derain, Ch. Dufresne, Ch. Guérin, Laprade, Ch. Léger, A. Lhote, Pascin, P. Picasso, M. Utrillo, F. Vallotton, M. de Vlaminck ja E. Vuillard, siis selgub meile kõnes oleva näituse kunstiilme, ühtlasi eksponaatide kõrge tehniline tase, mis asetab selle näituse meie Vabariigis viimaste aastate jooksul toimunud kunstinäituste esiritta.

Samal näitusel esitatud joonistustest ja graafilistest töödest ei saa vaikides mööduda, kuna siin näeme materjale tunnustatud prantsuse graafikuilt ja rööbiti nendega joonistusi prantsuse üldtuntud skulptoreilt, nagu Ch. Despiau'lt, Maillol'ilt ja A. Rodin'ilt. Näitusel esinevad materjalid pärinevad peamiselt Pariisi kunstigaleriidest ning erakogudest, kuna Rodini joonistused kuuluvad skulptori oma muuseumi kogude hulka.

1940. a. muutunud poliitilises õhkkonnas pidurdub ka Kunstihoone tegevus. Kõnesoleval aastal leiab siin aset Nõukogude Liidu raamatunäitus ühes vene väljapaistvama graafiku A. Kravtšenko puugravüüride näitusega.

Sama aasta sügisel proklameerib Eesti Kujutavate Kunstnike Keskühing meie kunstnikkonna vanameistri Kr. Raua austamise tähena tema 75-a. saamise puhul Kristjan Raua nimelise kunstiaasta. Käesoleva kunstiaasta algus on seotud EKKÜ XXIII kunstinäituse avamisega 3. märtsist 1940. a., kestusega järgneva aasta 1. märtsini. Kunstiaasta ülesandeks oli omistada kunstile rahvaelus suuremat osatähtsust, korraldades selleks üle maa kunstinäitusi ja populariseerides meie kunsti laiemates hulkades referaatide ning loengute näol.

Järgnevail aastail, sõjaolukorrast tingituna, vaibub Kunstihoone tegevus. Neil aastail toimunud näitustest tuleb kõigepealt mainida 1942. a. korraldatud suurt ülevaatenäitust, mis kandis tagasihoidlikku nimetust „Kolm inimpõlve eesti kunsti". Kõnesolev näitus hõlmas eesti kunsti viimase saja aasta ulatuses. Näitusel esinev tööde rohkus sundis väljapanekuid poolitama — noorema kunstnikkonna tööd, alates Noor-Eesti ajastuga, olid välja pandud Kunstihoones, kuna vanameistrid oma töödega olid esindatud Eesti Kunstimuuseumi ruumides.

Tuleb veel mainida Tallinna Kultuurpäevade kavaga seoses olevat „Kunsti kevadenäitust", mis toimus kesksuve paiku 1943. a. Sellel näitusel oli välja pandud suurem kogu Kristjan Raua töid, kes sama aasta kevadel lahkus elavate hulgast. Seega osutub teataval määral kõnesolev näitus meilt lahkunud kunstniku mälestusnäituseks.

Juba sellest üldjoonelisest, ainult üksikuid kunstielu momente fikseerivast tegevusest, selgub Kunstihoone osatähtsus meie kultuurielus. Kunstihoone on ühendanud meie kunstnikkonna ja meie seltskonna kultuursema osa üheks tervikuks, rääkimata puht praktilistest taotlustest seoses kunsti ja kultuurilooliste näituste korraldamisega, millest rida näitusi pretendeerib väljapaistvale tähtsusele meie kultuuritegevuse alal.

Tänu Kunstihoonele on meil võinud väärikalt toimuda rida ülevaatlikke välismaa kunstinäitusi. Siin on oma loomingu saavutustega külalisena esinenud niihästi meie naaberrahvaste kunstnikke kui ka kaugemalt, üldsuse poolt tunnustatud taidureid Lääne-Euroopast.

Vähe sellest, Kunstihoones on ulualust leidnud rida meie nimekamaid kunstnikke, leides siin enamvähem soodsaid töötamise võimalusi.

On ilmselt selge, et kunstnikkonnas juba nüüd, kuid töö stabiliseerudes veel enam tulevikus vajatakse töötamiseks vastavaid ruume. Isegi Kunstihoone vajab lisaruume oma napivõitu näituseruumidele, mistõttu on mõistetav, et sõjaolukorra möödudes Kunstihoone võtab oma tegevusülesannete hulka hoone ulatuslikuma laiendamise küsimuse. Kunstihoone põhiala, mis senini oli koormatud väärehitistega, on vahepeal nendest vabanenud, ja seega on juba ühest ehitamise tõkkest üle saadud. Loodame, et selle ülesehitamise märgi all Kunstihoone jatkab rahuaja saabudes oma viljakat tegevust. Pole vähimatki kahtlust, et Kunstihoonele on varutud meie seltskonnas poolehoid ja abivalmisus.

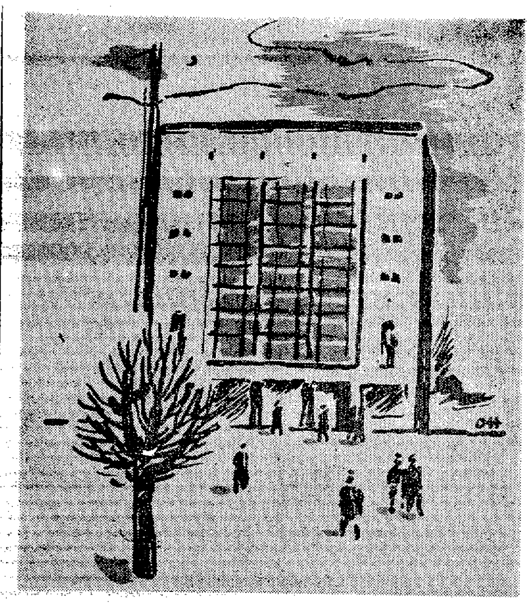

KUNSTI TALVENÄITUS 1944. A. Kataloogi kaaneilustus H. Orumaalt

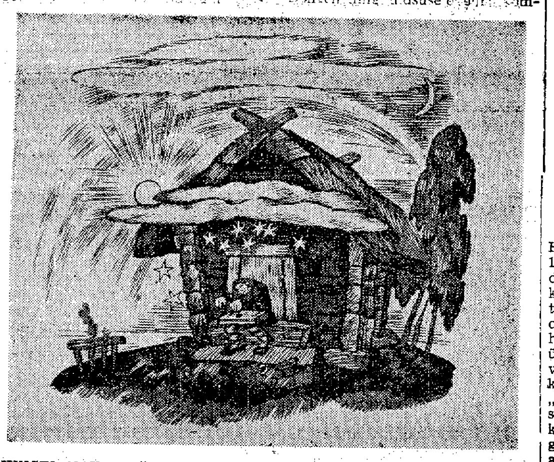

KUNSTI KEVADNÄITUS TALLINNA KULTUURIPÄEVADEL 1943. A. Kataloogi kaaneilustus Kr. Raua joonisega „Kanneldaja"

TARTU HÄVITUS

240 aasta eest

„Ikulaulu" looja Käsu Hans oli omaaja arenenumaid päid

IV

Kuidas aga Käsu ja Märdi Hansu identsuse korral seletada 1717. a. visitatsiooniprotokolli teadet, et Märdi Hans alles 7. a. sel kohal olevat? Kuna visiteerija oli tulnud väljast, ei ole võimatu siin oletada ka mingit temale nii tühist eksitust, pealegi kui a. 1710 ümber toimus maa üleminek Vene valdusse ja võib-olla ei olnud ka köstri tegevus vaheajal kuigi „ametlik". Oli ju sõda Puhjat niisamuti laastanud nagu teisi kihelkondi tol õudsel ajal. Pärnu põgenenud pastor Könik suri juba a. 1707. Vahepeal oli Puhja sootuks õpetajata, alles umbes a. 1712 hakkasid Puhjat aeg-ajalt külastama Nõo õpetaja Arens jt. Oma pastori sai Puhja jälle alles 1716. a.

Käsu Hansu nime muutumine Märdi Hansuks ei tarvitse põhjeneda isa nimel (kui P. Meyeri teade Peedust peakski õige olema), vaid samuti ka kohanimel; võis ju köster pärast sõda saada endale mõne sellenimelise talu või väikekoha. Igatahes on tähelepandav, et ka Märdi Hans, nagu 1717. a. protokoll ütleb, on Ulilast, s. o. samast, kust Käsu Hans — „ein Erbbauer von Ullula", kelle „Creis Comissario" Lyske vabastab kiriku kasuks tingimusel, et tema lapsed „laut vormahliger Constitution nach Ullula Erb. hinführo seien mögen"1). Võib-olla käis siis ka see daatum 1710 vaid aja kohta, mil endine Käsu Hans vabastati Ulila pärilusest ja sai endale Märdi koha? On ju isegi ebaloomulik, et köstrit oleks eluaeg kutsutud ta sünnitalu järgi, kuigi ta sealt juba ammu ära oli ja mingis teise nimega kohas elas. Muide, peame arvestama ka seda, et kogu selle aja jooksul Puhjas erilist koolimaja ei olnud, vaid köster seda kooli enda pool, s. o. kuski talumajas, pidas. Seal oli tal kasutada üks neljandik koolile määratud maast. Palgaks sai koolmeister peale selle ühe külimitu rukist igast talust (neid oli a. 1725 150).

Nii on siis Bienemanni oletus, et Käsu ja Märdi Hans olid üks ja sama isik ikka veel vähemalt niisama tõenäoline kui vastaspoolnegi oletus, et nad olid eri isikud. Igatahes peame praegu senisäilinud mõlemapoolseis teateis oletama eksitusi ega või teha päris kindlaid järeldusi ühes ega teises suunas enne paremate lisaandmete saamist. Üks võimalus on muide ka see, et isegi siis, kui Märdi Hans oli teine mees kui Käsu Hans, ta võis olla Käsu Hansu poeg, vähemalt ses suhtes siis vastavalt mag. Korolli kogutud pärimustele. Sel puhul peaks aga nutulaulu autor olema tublisti vanem kui allpool on oletatud, sest ka Märdi Hans peab olema sündinud vähemalt juba 1660.—70. a. ümber.

9.

Kuid olgu see õige Käsu Hans surnud a. 1715 või 1734 paiku, see polegi meile kuigi tähtis Igatahes on ta oma jäädava jälje meie kultuurilukku jätnud oma eespool mainitud, a. 1706 saadetud kirja ning nutulauluga. Esimeses neist tarvitab ta veel parematki rahvakeelt kui teises, mida siis arvatavasti kõigis säilinud redaktsioonides, ka Grotjani omas, on juba tublisti moonutatud. Ka sisuliselt annab see kiri tunnistuse ärksast ning agarast mehest, kel on silmad lahti niihästi poliitilisel kui ka usulisel ja majanduslikul alal ja kes esineb oma kihelkonna vaimse juhina. Innuka isamaalasena rõõmustab ta, et oht Tartus pesitseva vaenlase poolt on vähenenud: „Ennämb pelgo om neil meist kui meil neist om." Ta jõuab oma lootustes isegi tõsiasjust ette, kõneldes vene ülemuste püüdest Tartust põgeneda, „kui neile meye Pardist mahtu saab" (s. o. kui rootsi „pardiajajad" — Parteigänger, s. o. luure- ja rüüstesalgad — seks mahti annavad). Võib-olla tuleb selle tagant aimata optimistlikke kuulujutte, mis levisid pärast Karl XII võitusid Poolas a. 1706 ja mis pikema sõjaaja masenduses nii kerged on tekkima.

Kui südamelähedad Hansule on usu- ja kirikuasjad, näitab ta mure armulaua viina ning leiva („Obladit") pärast,

ilma milleta ka Äksi pastor B. J. Oldenkop ei saa, nagu ta lubanud, tulla „meije Rahvast lawwale võtma". Niisiis organiseerib köster koguduses rahakorjanduse ja et ta venelaste käes olevasse Tartusse ei pääse, on ta valmis ise südatalvel ühe „Woormündriga" sõitma kaugelt üle saja versta eemal olevasse Pärnu, et sealt tuua „üts ancker Vina". Ja ta ei saa väljendamata jätta soovi, et selleks ajaks ka pastor Kõnikson võiks juba jätta hirmu oma kalli elu eest ning oma ametikohuste täitmisele asuda („ehk Jummal meile seni veel parrembat aiga rahho polest annab, et sis Hr Magister ütten meijega jälle taggasi võis tulla").

Nagu eht köster kunagi, hoiab Hans majanduslikes asjus rohkem oma „Kerk Essanda" kui selle talumeeste poole, kes sõjaaja oludes ja pastori äraolekul püüavad oma kohuseid täitmata jätta, või koguni pastori vara lagastada. Et Hansul endal nende üle käsutamisõigust pole, palub ta pastorit kirjutada kellelegi „leutnant Naldenstattille", siis vist Rootsi sõjaväelise võimu esindajale, et see sunniks talumehi nüüd talvetee ajal vajalisi aiaroovikuid ja -teibaid kohale vedama: pastori õueaiad on kõik ära põletatud ja ta „marjapuud" (mõeldud vist marjapõõsad, ehk ka kirisipuud) on kaitseta... „Minna olle kül neid marja Puid tahtnu hoita, Ent se ei tahha mitte avvitada, muud middaki sel havval kui Jummalga." Näeme vaimus teda ikka jälle käivat oma „Kerk Essanda" „ussaia" ümber, torisevat ja manitsevat...

Järgneb

---

1) Puhja koguduse arhiivis on säilinud rida Adr. Virginiuse poolt maakohtule esitamiseks kirjutatud eeluurimise protokolle a. 1690—95. Tavaliste kaklus-, abielurikkumis-, nõidumis- jt. lugude seas mainitakse ühes neist ka Teilma külakubjast „Kässo Peetz'i, kes ühes kohtumeheLändi Hansuga on tulnud uurima kedagi süüalust Liivako Hanssu ja selle käest lüüa saanud (protokoll 19. jaan. 1693). Ei ole võimatu, et siin on tegemist just meie Käsu Hansu isaga ja Käsu talunimigi viitab püsivamale külakubja või -vanema traditsioonile.

Kaks külastust

Just aasta tagasi oli võimalus olla Berliinis. Külastada neid muuseume, mis veel olid avatud, lonkida mööda Unter den Lindenit ning nautida tutvuse teel saadud pääsmetega „Scala" ja „Wintergarteni" veel küllaltki häid eeskavu. Oli võimalus vestelda inimestega kõigist kihtidest ja ringidest, oli võimalus üle elada Hamburgi suurpommitamise järelkajasid ja Berliini evakueerimise eelärevust. Sest siis oli Berliin veel ainult vähe kannatanud ning pommitusrünnakute õudus tuttav vaid teoreetiliselt, Hamburgi põgenike jutustuste ning teiste linnade kannatanute teadete järgi. Oli võimalus ise veenduda berliinlaste vanasõnalises ürgses võllahuumoris, mille kohta berliinlane ise muiates tähendab „Berliner Schnauze". mis tol korral veel, hoolimata neljanda sõja-aasta raskustest, vähematki polnud kaotanud oma värskusest ja teravusest. Olid üllatatud tänavail kõndivate erariides meeste rohkusest ja leidsid, et vastupidiselt kõikidele meil valitsevatele kuuldustele olukord ei saanud veel olla kuigi halb. Vähemalt välispidise järgi.

Nüüd oli saatus, mille teed teatavasti on imelikud, nende ridade kirjutaja just aasta hiljem jällegi juhtinud Berliini Kui see tol korral juhtus kutsekogulaste rõõmsalt ülemeelikus reisiseltskonnas, siis sündis see nüüd vaid läbisõidul väljaõppelaagrist väeossa. Ja see muutumine tsivilistist välihalli oli üheks seekordse Berliini peaerinevuseks eelmisest aastast. Välihall kõikjal, kuhu vaatad Üks läbiviidud totaalse sõja vahendite rakendus ning teised just hiljuti proklameeritud vahendid lasevad tsiviili vähehaaaval muutuda harulduseks ning on selle kandmise muutnud relvastustööliste ja sõjaliselt tähtsate ametite teenistujate mundriks. Kolmas kategooria on välismaiste tööliste suurearvuline armee mis õhtuti ja hommikuti allmaaraudteel oma keeltepaabeliga vägisi meenutab omaaegsete suurte sadamalinnade rahvusvahelisust.

Muutunud on ka linna välisilme, sest lugematu arv raskeid ja raskemaid õhurünnakuid pole teostatud puupommidega. Väga palju üldtuntud, igale Berliini külastajale tuttavaid kohti on varemeis.

Kuid „varemete vahel kerkib uus elu". See palju kurjalt ja sageli valesti tarvitatud lause ei ole kusagil õigem kui Berliinis. Trammid liiguvad endiselt, allmaaraudteel kihutavad rongid nagu aasta tagasi,teatrid „Scala" ja „Wintergarten" töötavad mujal, kuid siiski töötavad. Ning pole midagi imelikku, kui näiliselt täiesti purustatud maja varemete alumisel korral hädapäraselt laudadega tarvitamiskõlblikuks muudetud ruumis kaupmees oma ostjaid teenib endise agarusega, kui ta mitte oma poeletti pole tõstnud välja kiiruga kokkulöödud varjukatuse alla, kus varisenud müüritükid leiavad edukat kasutamist riiulitena. Sabasseisjad aga naeravad ja rõõmustavad, et sabad on jäänud lühemaks ning et nüüd sabasseismise igav toiming on ühendatud päevitamise meeldiva ajaviitega.

Jah. linna välisilme on tublisti muutunud. Lisaks varemetele õhukaitsekaevikud keset haljasalasid, pommidest ülesküntud Tiergarten, kus endiste põlispuude kännud ainult tunnistavad kunagisest varjukast jalutuskohast. osaliselt purustatud Zoo, kus ahvid asjatult oma alatisi külastajaid — lapsi — oodates teevad saltosid edas- ja tagurpidi. Kõik see muudab selle Berliini nii erinevaks sellest Berliinist aasta tagasi.

Positiivse üllatuse aga valmistab berliinlane Oleks ju loomulik, kui üleelatud raskused ja õudused oleksid jätnud jälje ka elanikele Ei oleks ju ime. kui peagu iga öised õhuhäired muudaksid tõsisemaks elanikkonnagi ning laseksid kaduda huumorigi, selle berliinlase iseloomustaja. Kuid berliinlane ise näitab seesisulisele küsimusele vastuseks naeratades varemete vahele püstitatud sildile „Meie müürid murdusid, kuid meie südamed mitte". Ning berliinlaste südamed on jäänud tõesti endiseks. On selge, et sõjaraskused jätavad oma jäljed, mispärast oleks väär otsida mingit ülevoolavat sõjavaimustust. Kuid seda lootusetust, seda minnalaskmise meeleolu, seda käegalöömise mentaliteeti, mida nii mõnigi välismaalane oma kodumaal ringlevate kuulujuttude põhjal loodab leida, seda ta ei leia. Muidugi loodetakse, et tuleb rahu, kuid see ei ole rahu nõudmine iga hinna eest. Ning kui allmaaraudteel üks naine vaidlusesse vaikselt tähendas: „Me oleme ju nii palju rasket läbi elanud, et oleks rumalus mitte lõpuni vastu pidada, kui raske see ka ei oleks," siis võib seda õigusega pidada berliinlaste usutunnistuseks. Ning kõikjal paistab lootus paremusele. Egas asjata ole berliinlaste praegused lemmiklaulud: „Kõik möödub" („Es geht alles vorüber"). ja „Ei sellest hukku maailm" („Davon geht die Welt nicht unter"). mida kuuled kõikjal, kohvikutes, kabareedes, tänaval ja trammis. Ning kui vahiparaadil orkester pärast „Berliini lipumarssi" läheb üle Tölzi sõjakooliski tuntud SS-laulule: „Wenn Mauer fallen, bauen wir sie wieder auf" (Kui ka müürid langevad, küll ehitame nad taas), siis kuulab elanikkond seda kui tõotust särasilmi ja kaasa vilistades.

Muidu oli berliinlane veel äsja kuumusega rohkem hädas kui miski muuga. Halastamatu päike kõrvetab pilvitust taevast ja kraadiklaas ronib varjus 30° ligi. „Koerapäevad", kirub berliinlane ja kisub trammis ning allmaaraudtee vagunis kõik uksed eeskirjade-vastaselt pärani. et tuuletõmbus veidigi jahutust tooks. Naiste riietus on muutunud nii õhuliseks kui viisakus seda vähegi lubab ja vanad „Aafrika võitlejad" jooksevad mugavalt ringi oma lühikestes pükstes, olles nii kõigi teiste mundrikandjate kadestusobjektiks. Laupäeviti ja pühapäeviti on aga Berliini ümbruse järved Wannsee, Rangsdorfi järv ja need teised, mille nimesidki ei tea, täis suplejaid ning sinnapoole suunduvate rongide juures käib maadlemine, nagu oleks siin tegu viimse evakueeritute rongiga. Õhtul aga istuvad pimendatud rongis armastajapaarikesed nii tihedasti koos kui vähegi saab, nagu aasta tagasi. Ühele mehele, kes Hitlernooruse laulu üle rongis nuriseb, tehakse lühidalt, kuid tabavalt selgeks, et käigu siis parem jala idarindel, kui ta laulu kuulata ei taha, ning kui sammud jaamast oma hotelli poole, kus elasid ka aasta tagasi, siis kaldud mõtlema, et midagi polegi muutunud. Kui aga vaatad üles ja näed tühjade aknaavade ja katusteta simsside õrna pitsi vastu ehataevast ning tuletad meele neid emasid, kes juba varakult igal õhtul oma lastega lähevad varjenditesse, siis meenub karmi selgusega, et tänase ja päeva vahel aasta tagasi lasub aasta täis mõttetut hävitust, kannatusi ja vaeva, aga ka aasta täis meelekindlust, ennastsalgavust, endaohverdamist ja vaprust.

Berliin, august 1944.

V. V. H.

◆

Raadio

LANDESSENDER REVAL

Laupäev, 16. september

5 Saade Saksa sõjaväele. 5.15 Päevauud. 6.30 Hommikukontsert (hpl.). 7 Päevauud. saksa k. 7.15 Hommikumuusika (hpl.). K 7.30 ülevaade olukorrast. 8.45 Päevauud. 9 Päevauud saksa k. 11.30 Lühidalt ja hästi (hpl.). 12.15 Päevauud. 12.30 Päevauud. saksa k 12.45 Lõunakontsert (hpl.). 14 Päevauud saksa k. 14.15 Laulud, mida meelsasti kuulatakse (hpl.). 14.45 Ülevaade olukorrast. 15 Väikesi intermetsosid (hpl.) 15.20 „Külaline üle vee", Bruno Brehmi lühijutt (saksa k.). 15.40 Marsimuusikat (hpl.). 15.45 Sõjaradadelt. 16 Kirevaid helisid nädalalõpuks (Ringh. tkp L. Tautsi juh. ja solistid). Vaheajal k. 16.45 päevauud. 17 Päevauud. saksa k 18 Noortele: „Kas tunned maad?" O Haveli vestlus-kahekõne 18.20 Eesti viise (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19 Saksa riigi programm. 20 Päevauud saksa k. 20.15 Rahvalikke viise (sol. ja hpl.). 21 Päevauud. 21.15 Tantsumuusika (hpl.). 22 Päevauudised saksa k. 22.15 Eesti sõduritund (Ringh tantsukapell L Tautsi juh.). ja sol. Heliülesvõte 14. sept. 1944, mgn. ja hpl.). 23.15 Rütmiline mäng (hpl.).

KULTUURIELU

Algavad Tallinna kontserdid 1944/45

Täna, 15. skp., leiab E. Draamateatris aset Ringhäälingu poolt korraldatavate Tallinna kontsertide sarjas algava hooaja esimene avalik sümfooniakontsert. Mängib Ringhäälingu suur orkester Olav Rootsi juhatusel. Kontserdi kava sisaldab Heino Elleri „Sümfoonilise süidi", Peeter Tšaikovski „Serenaadi keelpilliorkestrile, op. 48" ja Ludvig v. Beethoveni „Sümfoonia nr. 5, c-moll, op. 67". Kontserdi algus on kell 19. Pääsmed hinnaga 1—4 rmk. on saadaval Draamateatri kassas kella 12—15.

Oreliõhtu Pärnu Eliisabeti kirikus

Möödunud pühapäeval toimus Pärnu Eliisabeti kirikus orelikunstnik Peeter Laja teine oreliõhtu, mille kavas olid Franz Liszt: „Introitus", sama autori „Leinaood", Peeter Süda „Pastoraal", Merikanto „Pidulik marss" ja kolm koraali-eelmängu Bachilt, Regerilt ja Tobiaselt. Kontsert lõppes Bachi ja Tobiase fuugadega. Rohkearvuline kuulajaskond, kelle hulgas oli arvukalt sõjaväelasi, jälgis ettekandeid huvi ja hardumusega.

Väärtuslik hilis-gooti altar päästetud ja säilitatud

Ühenduses Breisachi kiriku kunstiliselt kõrgeväärtusliku nikerdatud altari varjuletoimetamisega ähvardava õhuterrori ohu eest, on, nagu nüüd on selgunud, altar päästetud ka teissugusest hävingust. Nimelt on puukoid märgatavalt kahjustanud mainitud kunstiteost.

Breisachi altar kuulub hilisgootika kauneimate meisterteoste hulka. Asjatundmatute isikute korraldusel kaeti altari pealispind XIX sajandil inetu hallikaspruuni võõbaga, mille kõrvaldamine oli nüüd juba aastakümneid kavatsusel. Kavatsuse teostamine viibis aga põhjusel, et altarit ei saadud eraldada kiriku siseehitusest ja seetõttu oleks pidanud puhastamistöö toimuma koha peal. See aga oli seniste arvestuste järgi niisama hea kui võimatu teostada. Sõda tõi siin kiire ja radikaalse lahenduse: kolme ööga vabastati nikerdatud altar aluselt ning seina küljest ja transporteeriti ohutusse paika. Altari mahavõtmine toimus vilunud konservaatori juhatusel. Altari uues asukohas ilmnes ligemal järelevaatusel, et puukoide hävitustöö oli jõudnud areneda väga kaugele, kaugemale kui teati arvata. Samuti tehti alles nüüd kindlaks, kui paksu värvikihi all peitus altari pind. Erilise menetluse abil kõrvaldati võõras võõp ning nähtavale ilmus altari tõeline välimus, tuues lahenduse tüliküsimustesse, mis olid tekkinud vaidluses altari algupärase väljanägemise üle. Selgus, et osa altari nikerdusi, nimelt teatavaid esemeid kujutavad (krooni, kalliskive, mõõka, raamatut jm.), on olnud värvilised, muu pind aga värvimata puu. Ka signeeringu- ja dateeringu-probleem leidis lahenduse. Altar kannab märki H. L. 1526.

Nii on õhukaitse hoidnud hukkumast väärtusliku kunstiteose. Tulevikus seisab altar jälle oma vanal kujul, värvihiilguses, puhastatult ja korrastatult Breisachi kirikus, pakkudes kiriku külastajale võimalust imetella hilis-gooti kunsti kauneid jooni.

„Narride laev" uues väljaandes

Sebastian Branti „Narride laev", mis on üks silmapaistvamaid keskaegseid kirjanduslikke teoseid õpetliku luule alal, on äsja ilmunud Münchenis „Zinnen-Verlagi" kirjastusel uues teaduslikus väljaandes Franz Hirtleri toimetusel, kes on kirjutanud teosele ka elava sissejuhatuse Sebastian Branti elust ja ajastust.

Raamatut ilustavad originaalsed puulõiked, andes tänapäeva lugejale hea pildi raamatu omaaegsest ilmumisajastust.

Itaaliast pärinevaid kunstivaru Stokholmis müügil

Peter Breugheli (vanema) kuulus maal „Pimedad talutavad teineteist vastu hukkumisele", mis seni kuulus Napoli muuseumi, on nüüd ilmunud Stokholmi, kus teda on müüa pakutud.

Mapp Breemenist

Seerias „Saksa Kunst" on ilmunud väärtuslik mapp Breemenist, mis sisaldab 24 ühevärvilist joonist, ühe värvilise joonise ja üksikasjalise teksti nende jooniste seletamiseks. Mapp annab läbilõike vanast Breemenist.

15 aastat Saksa lühilainesaateid

Augustikuus möödus 15 aastat esimese Saksa lühilainesaatja tegevusse astumisest. 26. augustil 1929 toimus esimene saade Königswusterhauseni juures asuvalt Zeeseni saatjalt. Lühilainesaated pidid looma silla kodu ning kaugel viibivate kaasmaalaste vahel.

Tagasihoidlikust algatusest, väikese võimega saatjast arendas Saksa Riigipost lühikese aja jooksul tehnilise vahendi, mis täidab kõiki tema peale pandud lootusi. Juba 1936. a. toimunud olümpiamängude ajal oli tegevuses 8 võimsat saatjat, mille lained kandsid sündmuste kirjeldused kõigisse maailmakaartesse. Sõda on seadnud lühilainesaatjaile uued ülesanded. Nende kaudu toimuvad selgitus- ning propagandasaated välismaile. 46 eri lainel, 40 keeles levitavad saatjad päeval ja ööl vahetpidamata oma kava. Kõikjal kogu maailmas võib neid kuulda.

Peatoimetaja A. Oinas
Peasekretariaat: H. Laanest. E. Saluriano
Väljaandja Kirjastus „Eesti Ajaleht"
Trükitud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi trükikäitiste (end. Tall. Eesti Kirjastu-Ühisuse) trükikojas

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR